

CENTRUM PRO LIDSKÁ PRÁVA A DEMOKRACII

Bulletin lidských práv

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

úvodní článek říjnového Bulletinu přináší podrobný přehled o Benátské komisi v první polovině roku 2024 od prof. Veroniky Bílkové a dr. Tomáše Langáška. V jejich článku naleznete nejvýznamnější výstupy obou zasedání.

Sekce Mezinárodní trestní spravedlnost vás zavede například k tématu ukrajinské ratifikace Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, nebo k analýze právních otázek spojených s izraelskými útoky na pagery Hizballáhu – došlo tímto krokem k porušení mezinárodního humanitárního práva?

V evropské sekci si můžete přečíst o rozsudku Evropského soudu pro lidská práva, který se týká očkování proti COVID19 a pandemie obecně. Další článek se zabývá kauzou *Pindo Mulla proti Španělsku*, v němž se tentýž soud postavil za

právo pacientů v rozhodování o vlastní léčbě, a to i navzdory ohrožení života.

Mezinárodní sekci otevírá článek o protipotrátové politice v Polsku a také o praktických dopadech kriminalizace potratu na ženy. V sekci je také rozebírán negativní vliv nadměrného cestovního ruchu, včetně toho, jak s tímto fenoménem bojují některé státy.

Bulletin uzavírá česká sekce, kde si například můžete přečíst o rozsudku Nejvyššího správního soudu o užívání hesla „*From the River to the Sea/ Palestine will be free*“. V jakých případech může být dle soudu toto heslo důvodem k omezení shromažďovacího práva?

Příjemné čtení přeje

Alžběta Dvořáková

Editorka Bulletinu lidských práv a vedoucí Centra

Obsah

Téma		3
• Benátská komise v první polovině roku 2024		3
1) Mezinárodní trestní spravedlnost		7
• Přistoupí Ukrajina k Mezinárodnímu trestnímu soudu?		7
• Porušily izraelské útoky na pagery Hizballáhu mezinárodní humanitární právo?		10
• Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost		13
2) Evropský systém ochrany lidských práv		15
• Opatření přijatá při odmítnutí očkování proti COVID19 neporušují lidská práva		15
• Kdo rozhoduje o životě pacienta? Evropský soud porovnával právo na svobodu vyznání a nutnost zdravotního zásahu		17
• Aktuality evropské sekce		20
3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva		22
• Předvolební slib Donalda Tuska zmírnit protipotratovou politiku se vzdaluje		22
• Dopady nadměrného cestovního ruchu		26
• Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva		29
4) Česká republika a lidská práva		33
• Nejvyšší správní soud: Sporné heslo nemusí být vždy nepřipustné		33
• Asistence porodních asistentek u domácích porodů z pohledu Ústavního soudu		35
• Prezident se postavil za soudní přisedící		38
• Aktuality české sekce		40
Monitoring lidskoprávních publikací		43
Redakce Bulletinu		44

Courtroom European Court of Human Rights 05, autor: Adrian Grycuk, 8. říjen 2014, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 PL DEED. Upraveno: oříznutí.

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, na webu Centra najdete řadu zajímavých informací. V sekci Blog naleznete další zajímavé krátké články či rozhovory s významnými osobnostmi a v sekci Akce se dozvíte, jaké konference a odborné diskuze jsme uspořádali nebo právě chystáme.

Na webu máme rovněž například seznam letních škol, kterých se můžete zúčastnit, včetně potřebných termínů, dále manuál výzkumu lidských práv s řadou odkazů na užitečné zdroje a relevantní instituce, a další užitečné informace.

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Benátská komise v první polovině roku 2024

*Veronika Bílková
a Tomáš Langášek**

V první polovině roku 2024 bylo v Benátské komisi Rady Evropy rušno. Během dvou zasedání, konaných ve dnech 15. - 16. března a 21. - 22. června, bylo přijato více než dvacet stanovisek a čtyři obecnější zprávy. Na přípravě pěti stanovisek a jedné zprávy se podíleli čeští zástupci v Benátské komisi, prof. Veronika Bílková a dr. Tomáš Langášek. V tomto shrnutí si představíme nejvýznamnější výstupy obou zasedání.

Březnové zasedání Benátské komise

Březnové zasedání mělo volnější agendu: přijato bylo celkem šest stanovisek a jedna obecnější zpráva. Stanoviska analyzovala dva kodexy etického chování vypracované v Bulharsku (pro soudce a pro státní zástupce a vyšetřovatele), návrh zákona o správním soudnictví projednáváný v Libanonu a zákon o ochraně národní suverenity přijatý v Maďarsku. Vyjadřovala se také k fungování Ústavního soudu Bosny a Hercegoviny (amicus curie stanovisko vyžádané samotným Ústavním soudem) a k právní úpravě amnestie (obecně a ve vztahu ke Španělsku). Největší pozornost vzbudilo maďarské a španělské stanovisko, o nichž pojednáme podrobněji. Krátce také představíme obecnou studii.

Stanovisko k maďarskému Zákonu o ochraně národní suverenity, na němž pracovala i prof. Bílková, analyzuje na žádost Parlamentního shromáždění Rady Evropy kontroverzní zákon z roku 2023, který provedl změny volební a trestní legislativy a vytvořil nový Úřad na ochranu národní suverenity. Změna volebního práva rozšiřuje zákaz přijímat v souvislosti s volební kampaní peníze ze zahraničí, dosud omezený na politické strany, na další entity, jež ve volbách nominují kandidáty, včetně nevládních organizací. Novelou trestního zákona je pak zaveden trestný čin neoprávněného užití zahraničních prostředků ve volbách (§ 350A). Obě změny jsou údajně motivovány událostí z roku 2022, kdy opoziční strany měly během voleb čerpat prostřed-

Pracovní komise k bikameralismu [1]

ky ze zahraničí prostřednictvím nevládních organizací (událost se vyšetřuje).

Stanovisko novou úpravu neshledává v rozporu s mezinárodními standardy. Velmi kriticky se naopak staví ke zřízení Úřadu na ochranu národní suverenity. Úřad má široce a současně vágně vymezeny pravomoci, které mj. zahrnují možnost aktivně vyhledávat organizace, jež údajně představují hrozbu pro národní suverenitu, a veřejně je za takové označit, bez možnosti řádného soudního přezkumu. Úřad je napojený na exekutivu a nepodléhá parlamentní, soudní ani jiné kontrole. Stanovisko konstatuje, že zřízení Úřadu ohrožuje demokratické zřízení Maďarska, a vyzývá ke zrušení orgánu. K tomu bohužel nedošlo a zákon je momentálně, na návrh Evropské komise, předmětem řízení Soudního dvora EU v rámci řízení o porušení unijního práva.

Druhé ostře sledované stanovisko se zaměřilo na právní standardy týkající se amnestie ve Španělsku. Stanovisko si vyžádaly jak Parlamentní shromáždění Rady Evropy, které se zajímalo o právní úpravu amnestií obecně, tak španělský Senát, jenž požádal o zhodnocení návrhu amnestijního zákona předloženého španělskou vládou. Zákon má umožnit zastavení trestního stíhání osob, které se podílely na vyhlášení nezávislosti Katalánska v roce 2017.

V rámci přípravy stanoviska vznikla rozsáhlá srovnávací studie právní úpravy amnestií většiny států Benátské komise. Stanovisko samo identifikuje podmínky legálních amnestií, jimiž jsou: jasný a dostupný právní základ, soulad s mezinárodním právem, právní jistota, řádná procedura, rovnost před zákonem a respekt k nezávislosti soudní moci – v textu je každá podmínka rozvedena podrobněji. Ve světle těchto podmínek poté stanovisko hodnotí španělský návrh zákona. Hodnocení vyznívá vcelku pozitivně, byť jsou zde návrhy na dílčí změny (např. jasnější vymezení časové a věcné působnosti aplikace zákona či jasnější vymezení role soudů v amnestijním procesu). Finální verze zákona, se zapracováním některých změn, byla přijata španělským Senátem na konci května, zákon zatím ale není výrazně využíván v praxi.

Jak jsme již uvedli, kromě stanovisek zaměřených na legislativu jednotlivých států byla na březnovém zasedání Benátské komise přijata taky jedna obecnější zpráva, a to zpráva k bikameralismu. Tento výstup, na jehož vzniku participoval dr. Langášek, je opět založen na komparativní studii právní úpravy ve většině členských států Benátské komise.

Budapeštský parlament (1) [2]

Budapeštský parlament (2) [3]

Závěry studie ukazují, že bikameralismus nemá jednu podobu, ale že existují různé jeho modely, které se vzájemně liší mj. úkoly, jež jsou svěřeny druhé komoře parlamentu, jejím složením či řešením vztahu druhé komory ke komoře první. Zpráva dále dokládá, že systémy s dvoukomorovým parlamentem nejsou a priori lepší či horší než systémy s parlamentem jednokomorovým a že záleží na volbě každého státu, uznává nicméně, že existence druhé komory může být nástrojem prohloubení participativní demokracie. Podceňována nemá být ani role druhých komor v krizových situacích a podmínka souhlasu obou komor může posílit demokratickou legitimitu ústavních změn.

Červnové zasedání Benátské komise

Červnové zasedání Benátské komise mělo oproti zasedání březnovému náročnější program. Přijato (adopted) či dodatečně schváleno (endorsed) bylo celkem sedmnáct stanovisek a tři obecné zprávy. Stanoviska analyzovala legislativu přijatou či projednanou v Arménii (zákon o národnostních menšinách), v Bosně a Hercegovině (způsob volby soudců Ústavního soudu BiH, zákon o Vysoké radě soudců a žalobců), v Černé Hoře (novela zákona o soudní radě a o soudcích, zákon o státním zastupitelství, zákon o úřadu zvláštního státního zástupce, zákon o předcházení korupci a novela zákona o zabavení a konfiskaci výnosů z trestné činnosti), v Gruzii (novela volebního kodexu a jednacího řádu Parlamentu, novela volebního zákona,

ústavní zákon o ochraně rodinných hodnot a dětí a zákon o transparentnosti zahraničního vlivu), na Haiti (legislativní úprava volebního procesu), v Kyrgyzstánu (novela kodexu správních přestupků, novela zákona o právních aktech), v Moldávii (novela volebního kodexu) a v Polsku (novela zákona o Národní soudní radě Polska).

Obecné zprávy se týkaly stability volebních zákonů (byla přijata revize interpretativní deklarace ke Kodexu dobré praxe ve volebních věcech ke stabilitě volebního práva), vztahu mezi Parlamentem a vládou a lidskoprávních aspektů právní regulace spywaru. Čeští zástupci byli zpravodaji u čtyř stanovisek. Z nich si podrobněji představíme stanovisko gruzínské a současně se podíváme na stanoviska k Moldávii a Polsku.

Ke Gruzii byla vypracována celkem čtyři stanoviska. S výjimkou prvního, které se týká volební legislativy, se všechna zaměřují na legislativní návrhy, jež odrážejí změnu politického kursu země a její odklon od orientace na evropské standardy směrem k prosazování důrazu na tzv. tradiční hodnoty. To je případ novely volebního zákona, která ruší genderové kvóty zavedené v roce 2020 pro kandidátní listiny a ústavního zákona o ochranně rodinných hodnot a dětí, který mj. znemožňuje adopci komu-

koli mimo manželské páry a zakazuje shromáždění či veřejné šíření informací o alternativách k heterosexuálním vztahům a o incestu.

Benátská komise oba tyto texty zhodnotila kriticky: první proto, že ke zrušení kvót dochází bez toho, aniž by byly jakkoli zhodnoceny dopady jejich zavedení, druhý proto, že směšuje a klade na stejnou rovinu vzájemně velmi odlišné jevy, jako je homo-
sexuální vztah a incest.

Největší pozornost z gruzínských stanovisek vzbudilo to věnované zákonu o transparentnosti zahraničního vlivu, pod nímž je podepsána mj. prof. Bílková. Zákon zavádí novou kategorii nevládních organizací a médií, tzv. organizace a média sledující zájmy cizí mocnosti. Mezi ty se entita zařadí tehdy, pokud dostává více než 20 % příjmu ze zahraničí. Příslušné organizace a média se musejí registrovat ve zvláštním registru, musejí na všech svých výstupech uvádět, že „sledují zájmy cizí mocnosti“, musejí každoročně odevzdávat zvláštní finanční zprávu a Ministerstvo spravedlnosti má vůči nim silné pravomoci (mj. je může dvakrát ročně důkladně prověřovat). Ministerstvo má také právo samo

Canale di Cannaregio v Benátkách [4]

aktivně, popř. na základě podnětu veřejnosti, hledat entity, jež se opomněly registrovat, a provést registraci za ně. Zákon se velmi podobá zákonům, jež byly od roku 2012 postupně přijaty v několika zemích, včetně Ruské federace, Kazachstánu či Maďarska, a jež jsou obvykle známy jako zákony o tzv. cizích agentech (i když ne všechny tento výraz používají).

Benátská komise většinu těchto zákonů v minulosti posuzovala a toto posouzení bylo velmi kritické. Nejinak je tomu v případě Gruzie. Stanovisko vyzývá ke zrušení zákona, který trpí všemi možnými nedostatky, od vágně a obecně nastavených formulací přes příliš široké pravomoci poskytnutí exekutivě až po disproportčně přísně nastavené sankce. Ačkoli protesty proti zákonu přivedly do gruzínských ulic desetitisíce lidí, zákon bohužel zůstává v platnosti a je využíván jako bič na nepohodlné nevládní organizace a média.

Další zajímavé stanovisko se týká zavedení částečné poštovní volby v Moldávii. Taková volba je zatím otevřená pro občany Moldávie pobývající v Kanadě, USA a čtyřech státech Skandinávie. Stanovisko konstatuje, že ohledně voleb v zahraničí nejsou jasné standardy, a státy tak v této oblasti disponují poměrně širokým prostorem k uvážení. Moldavská úprava tento prostor nepřekračuje, byť je třeba dbát na to, aby u poštovní volby byly respektovány hlavní zásady volebního práva (mj. jeho tajnost). Částečná poštovní volba byla poprvé využita během moldavských prezidentských voleb a ústavního referenda konaných v říjnu 2024. Vyhodnocení jejího fungování i dopadů bude velmi zajímavé nejen pro Moldávii, ale i pro další země, které uvažují o zavedení jiné než osobní volby, včetně České republiky.

Závěrem ještě zmíníme stanovisko k návrhu novely zákona o Národní soudní radě (NSR) Polska, které si společně vyžádalo Parlamentní shromáždění Rady Evropy a Polsko. Novela reaguje na nástup nové vlády, která se snaží napravit sporné legislativní kroky přijaté vládou předchozí, i na některé rozsudky Evropského soudu pro lidská práva, který tyto kroky shledal porušením Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Konkrétně se jedná hlavně o volbu členů NSR, kterou předchozí vláda přenesla ze soudnictví na Sejm, novela pak obnovuje původní systém. Tento krok není zvláště kontroverzní, v souvislosti s ním

Kostel San Simeone Piccolo v Benátkách [5]

ale novela předčasně ukončuje mandát členů NSR dosazených Sejmem, což již kontroverzní je. Stanovisko konstatuje, že s ohledem na specifickou situaci v Polsku není předčasné ukončení mandátu proti mezinárodním standardům, musí zde ale existovat možnost přezkumu, byť nikoli nutně soudního. Otázka, jak po letech podrývání vlády práva dosáhnout její obnovy v souladu s jejími zásadami, je jednou z klíčových dilemat, které před některými státy, včetně Polska, v posledních letech stojí a na něž neexistuje jednoduchá odpověď. Jak uvidíme v přehledu aktivit Benátské komise za druhé pololetí roku 2024, toto dilema se opakovaně vrací i na agendu mezinárodních orgánů.

*prof. Veronika Bílková: Právnická fakulta Univerzity Karlovy a Ústav mezinárodních vztahů, dr. Tomáš Langášek: Ústavní soud, dříve Nejvyšší správní soud

Fotografie

- [1] Pracovní komise k bikameralismu. Autorka: Simona Granata-Menghini. Upraveno: oříznutí
- [2] Budapešťský parlament (1). Autorka: Veronika Bílková.
- [3] Budapešťský parlament (2). Autorka: Veronika Bílková.
- [4] Canale di Cannaregio v Benátkách. Autorka: Veronika Bílková. Upraveno: oříznutí.
- [5] Kostel San Simeone Piccolo v Benátkách. Autorka: Veronika Bílková.

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce: Nikola Burdová

Přistoupí Ukrajina k Mezinárodnímu trestnímu soudu?

Adéla Čapková

Koncem srpna Ukrajina ratifikovala Římský statut, což jí umožní stát se plnohodnotným členem Mezinárodního trestního soudu. Již dříve Ukrajina jurisdikci Mezinárodního trestního soudu v omezeném rozsahu uznávala, ratifikace však tuto spolupráci výrazně posílí. Problémem je však aplikace ustanovení, které po dobu sedmi let brání Mezinárodnímu trestnímu soudu vykonávat jurisdikci nad válečnými zločiny spáchanými ukrajinskými občany.

Ukrajina ratifikovala Římský statut

Návrh ratifikace Římského statutu Mezinárodního trestního soudu (MTS), který byl přijat 24. srpna u příležitosti Dne nezávislosti Ukrajiny, podepsal ukrajinský prezident Zelenskij. Členem MTS se Ukrajina stane 60 dní po předložení ratifikační listiny generálnímu tajemníkovi OSN.

Ukrajina podepsala Římský statut již v roce 2000, jeho ratifikace však získala dostatečnou podporu až nyní. Ukrajina nicméně od té doby dva-

Členem MTS se Ukrajina stane 60 dní po předložení ratifikační listiny [1]

Problém s ratifikací také představuje čl. 124 Statutu [2]

krát přijala na svém území jurisdikci MTS podle čl. 12 odst. 3 Římského statutu. První takové prohlášení akceptovalo jurisdikci MTS ve vztahu ke spáchaným zločinům na ukrajinském území od 21. listopadu 2012 do 22. února 2014. Druhé prohlášení rozšířilo toto období na neomezenou dobu, aby zahrnovalo zločiny spáchané na celém území Ukrajiny od 20. února 2014.

Pro účinnost ratifikace v rámci ukrajinského práva je však nutné, aby Ukrajina přijala zákony, které implementují ustanovení statutu. Návrh zákona, který byl projednán v září, zavádí do ukrajinské legislativy definici zločinů proti lidskosti a další zločiny upřesňuje po vzoru Římského statutu. V návrhu zákona však chybí některé definice, které Římský statut obsahuje, jako nadměrné poškození životní-

ho prostředí, zapojení dětí do bojů nebo útoky na personál mírových misí. Zákon také dostatečně neřeší práva obětí, včetně odškodnění a rehabilitace.

Podle ředitelky výzkumu, advokacie, politiky a kampaní Amnesty International, Eriky Guevary Rosas, je přistoupení Ukrajiny k MTS zásadní pro účinné zajištění spravedlnosti pro oběti mezinárodních zločinů spáchaných během ruské invaze. Zároveň to dle ní ukazuje odhodlání Ukrajiny přijmout práva a povinnosti, které plynou členským státům z jejich členství. Ukrajina také díky ratifikaci získala přístup k Fondu Mezinárodního trestního soudu pro oběti.

Ratifikace? Ano, ale...

Ratifikační zákon schválený ukrajinským parlamentem ale obsahuje zásadní ustanovení, které po dobu sedmi let od ratifikace Římského statutu v platnost znemožňuje MTS vykonávat jurisdikci nad válečnými zločiny v případech, kdy byl zločin domněle spáchan jejimi občany. Ukrajina si toto právo vyhradila na základě čl. 124 Římského statutu.[1]

Toto prohlášení však může být v rozporu se základními principy mezinárodní spravedlnosti a také vytváří nejistotu pro současná i budoucí řízení před MTS. Několik organizací, včetně Amnesty International a Fortify Rights, proto vyzvaly Ukrajinu, aby plně uznala jurisdikci MTS. Dle nich je totiž nutné, aby Ukrajina zajistila plné dodržování válečného práva, a aby byly případné budoucí porušení řádně vyšetřeny a stíhány.

Problémem je i fakt, že již v roce 2013 a 2014 přijala Ukrajina na základě čl. 12 odst. 3 plnou jurisdikci

Ratifikace může pomoci účinněji trestat válečné zločince [3]

MTS ve vztahu k válečným zločinům, zločinům proti lidskosti a zločinu genocidia, spáchaným na ukrajinském území bez ohledu na státní příslušnost pachatelů. Nastává tedy zjevný konflikt mezi čl. 124, který jurisdikci limituje, a čl. 12 odst. 3 Římského statutu. Na základě přijetí jurisdikce dle čl. 12 odst. 3 totiž MTS mohl stíhat ukrajinské občany, po aplikaci čl. 124 již nikoli. Jasně je pouze to, že čl. 124 je účinný pouze do budoucna – jakýkoliv válečný zločin spáchaný ukrajinským občanem po 20. únoru 2014, ale před vstupem Římského statutu v platnost pro Ukrajinu, by tedy zůstal v jurisdikci soudu.

Otázkou tudíž je, zda je čl. 124 v tomto ohledu silnější než čl. 12 odst. 3 Římského statutu a jurisdikci MTS v tomto směru zúží. Dle některých akademiků totiž jednou aktivovaná jurisdikce podle čl. 12 odst. 3, tedy s plným účinkem, nemůže být již odvolána, a to ani když se stát stane smluvní stranou. Dle jiných je přijetí čl. 124 pouze modifikací čl. 12 odst. 3. Opírají se přitom o poměrně logický argument, že vystoupení z MTS je pro smluvní stranu vždy možné. Nedávalo by smysl, kdyby přijetí jurisdikce podle čl. 12 odst. 3 platit na dobu neurčitou bez možnosti jakékoli modifikace.

Ukrajina se zjevně přiklání k názoru, že jurisdikce podle čl. 12 odst. 3 by fungovala pouze od listopadu 2013 do vstupu ratifikace v platnost – poté by se jurisdikce MTS na ukrajinské státní příslušníky opravdu nevztahovala. Není však jisté, zda stejný názor sdílí i soudci MTS.

Problematika výkladu článku 124

Dalším problémem je samotné znění čl. 124 Římského statutu, které připouští dva možné výklady. Problematická je konkrétně část odmítnutí jurisdikce MTS nad zločiny domněle spáchanými danými státními občany či na území daného státu. Znamená to, že si přistupující stát může vybrat, zda omezí jurisdikci soudu nad státními občany, nebo nad územím (pozitivní výklad)? Nebo to tento vylučující charakter nemá a stát, pakliže chce jurisdikci omezit, ji zkrátka musí omezit jak nad občany, tak nad územím (negativní výklad)?

Pokud by se uplatnil negativní výklad, znamenalo by to, že MTS by nemohl stíhat ani válečné zločiny spáchané ruskými státními příslušníky na ukrajinském území. To by samozřejmě bylo problematické,

protože většina stíhání ruských podezřelých se týká právě válečných zločinů. Většina odborníků se přitom přiklání k negativnímu výkladu čl. 124.

Proti pozitivnímu výkladu lze argumentovat samotným principem fungování MTS. Pokud chce Rada bezpečnosti OSN či vláda státu MTS předložit nějaký případ, musí mu předložit celou situaci, nikoli jen jednotlivé trestné činy, případně činy pouze jedné ze stran. Opačný přístup by mohl z MTS učinit politický nástroj.

Pokud by soudci MTS podpořili negativní výklad, Ukrajina by své prohlášení podle čl. 124 musela odvolat, čímž by plně přijala jurisdikci MTS, a tím pádem i umožnila stíhání svých státních příslušníků. Ukrajina by tak mohla ještě rozhodnout o odstoupení od ratifikační smlouvy. Doufejme však, že Ukrajina nakonec zvolí cestu plného přijetí jurisdikce MTS a tím i uznání hodnot mezinárodní trestní spravedlnosti.

Poznámka

[1] Článek 124 Římského statutu stanoví: “Nezávisle na ustanoveních čl. 12 odst. 1 a 2 může stát, jakmile se stane smluvní stranou tohoto Statutu, prohlásit, že po dobu sedmi let od vstupu Statutu v platnost pro dotčený stát nepřijímá jurisdikci Soudu nad kategorií zločinů uvedených v čl. 8 v případech, kdy byl zločin domněle spáchán jeho státními občany či na jeho území. Prohlášení podle tohoto článku lze kdykoli odvolat. Ustanovení tohoto článku přezkoumá revizní konference svolaná v souladu s čl. 123 odst. 1.”

Zdroje

- Ukraine ratifies Rome Statute, paving way for ICC membership (2024, duben 21). *Reuters.com*. Získáno z: <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-ratifies-rome-statute-paving-way-icc-membership-2024-08-21/>
- Ukraine: Ratifying the Rome Statute a welcome step, but limitations must be addressed (2024, srpen 22). *Amnesty.org*. Získáno z: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/08/ukraine-ratifying-the-rome-statute-a-welcome-step-but-limitations-must-be-addressed/>
- Ukraine: Parliament Votes to Ratify the Rome Statute of the International Criminal Court (2024, srpen 21). *fortifyrights.org*. Získáno z: <https://www.fortifyrights.org/ukr-inv-2024-08-21/>
- Ukraine set to ratify the Rome Statute and become the International Criminal Court's 125th member state (2024, srpen 28). *fidh.org*. Získáno z: <https://www.fidh.org/en/region/europe-central-asia/ukraine/ukraine-set-to-ratify-the-rome-statute-and-become-the-international>
- Heller Jon, K. Legal Issues Regarding Ukraine's Potential Art. 124 Declaration (2024, srpen 17). *opiniojuris.org*. Získáno z: <https://opiniojuris.org/2024/08/17/legal-issues-regarding-ukraines-potential-art-124-declaration/>
- Marchuk, I., Wanigasuriya, A. Ukraine's Perspective on the Long-Awaited Ratification of the Rome Statute and What Comes

Ratifikace vstoupí v platnost až poté, co Ukrajina přijme zákony, které implementují ustanovení statutu [4]

Next. (2024, srpen 29). *opiniojuris.org*. Získáno z: <https://opiniojuris.org/2024/08/29/ukraines-perspective-on-the-long-awaited-ratification-of-the-rome-statute-and-what-comes-next/>

Fotografie

- [1] Členem MTS se Ukrajina stane 60 dní po předložení ratifikační listiny. Berlin protests against Ukraine War, autor: Lewin Borrmann, 27. únor 2022, zdroj: Flickr, CC BY-SA 2.0 DEED.
- [2] Problém s ratifikací také představuje čl. 124 Statutu. Building of the International Criminal Court in The Hague, autor: User Hanhil from Netherlandstalige Wikipedia, 10. září 2006, zdroj: Wikipedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.
- [3] Ratifikace může pomoci účinněji trestat válečné zločince. Anti-terrorist operation in eastern Ukraine (War Ukraine), autor: Ministry of Defense Ukraine, 13. květen 2016, zdroj: Flickr, CC BY-SA 2.0 DEED.
- [4] Ratifikace vstoupí v platnost až poté, co Ukrajina přijme zákony, které implementují ustanovení statutu. 1998: CICC applauds Rome Statute adoption, autor: Coalition for the ICC, 8. července 2005, zdroj: Flickr, CC BY-SA 2.0 DEED.

Porušily izraelské útoky na pagery Hizballáhu mezinárodní humanitární právo?

Veronika Kubáňová

Je exploze osobních komunikačních zařízení v Libanonu jedním z nových způsobů vedení války? A vztahují se na tyto útoky pravidla mezinárodního humanitárního práva? I na tyto otázky hledá následující článek odpovědi.

O útocích, které Izrael provedl proti hnutí Hizballáh v Libanonu s využitím stovek pagerů a vysílaček, stále víme jen málo. Víme třeba to, že tento typ operace nemá v historii válečných konfliktů obdoby. To komplikuje posouzení, jak na tuto operaci pohlížet z hlediska pravidel mezinárodního humanitárního práva (MHP).

Není totiž jasné, zda Izrael při této operaci dodržel obyčejové normy mezinárodního humanitárního práva, a to především princip rozlišování a princip proporcionality. V této spojitosti se objevují také otázky, zda pagery mohly být považovány za nástražné pasti nebo zda mohly jinak porušovat předpisy upravující použití zbraní v rámci MHP.

Co je podstatou principu rozlišování?

Podle obyčejového práva musí strany konfliktu vždy rozlišovat mezi civilisty a kombatanaty, tedy příslušníky ozbrojených sil. Civilní osoby jsou chráněny před útokem, ledaže se přímo účastní bojových akcí. Útoky jsou přípustné pouze proti objektům vojenským, na civilní objekty útoky nesmí být zaměřeny. Proto jsou zakázány tzv. nerozlišující útoky.

Z tohoto důvodu se na izraelskou operaci zaměřila kritika Vysokého komisaře OSN pro lidská práva, Volkera Türka, který kritizoval čelní představitele Izraele za to, že se zaměřili na tisíce jednotlivců, aniž by věděli, kdo měl pagery pod kontrolou a kde se v době útoku nacházely. Türkovo vyjádření naznačuje, že útoky mezi civilisty a kombatanaty nerozlišovaly, a tudíž nebyly v souladu s MHP. Nicméně, tato problematika není tak jednoduchá, jak by se z předchozího tvrzení mohlo zdát.

Ilustrativní fotografie pageru [1]

Izrael by mohl argumentovat tím, že předmětem jeho útoku byly pagery samotné a že narušení nepřátelské komunikace je legitimním vojenským cílem. Tento argument lze však poměrně jednoduše vyvrátit - vzhledem k dosahu operace však byly skutečnými cíli útoku osoby držící tato zařízení, nikoliv zařízení samotná. Těmi přitom mohli být i civilisté.

Členové Hizballáhu, kteří nejsou součástí vojenského křídla organizace, jsou přitom považováni za civilisty a mohou být cílem pouze tehdy, pokud se přímo zapojují do nepřátelských činností. Z pohledu MHP jsou považováni za civilisty, pakliže nepatří k ozbrojené složce skupiny, nebo se jinak přímo nezapojují do bojových akcí.

Izraelské úřady však zřejmě neměly důvodnou jistotu, že se většina upravených pagerů dostala do rukou členů vojenského křídla Hizballáhu nebo do rukou civilistů, kteří se aktivně účastnili nepřá-

Mapa Libanonu [2]

telských činností. Pokud by tomu tak bylo, pak by aktivace těchto zařízení mohla teoreticky splnit požadavek na princip rozlišení.

Byl dodržen princip proporcionality?

Princip proporcionality pak říká, že je zakázáno zahájit útok u nějž lze očekávat, že může způsobit náhodné ztráty na životech civilních osob, jejich zranění nebo poškození civilních objektů, které by převyšovaly předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu.

V tomto případě by bylo především klíčové zjistit, jaké důkazy měl Izrael ohledně statusu každého jednotlivého cíle. Jinými slovy, pokud Izrael neměl dostatečnou jistotu, že Hizballáh tato zařízení předává pouze členům svého vojenského křídla a nikoliv jiným „civilním“ složkám dané organizace, mohli tak být poškozeni i jednotlivci, kteří podle všeho nepracovali pro vojenské křídlo Hizballáhu,

ale byli např. zdravotníci v nemocnicích. Zatím nemáme jasnou představu o poměru zraněných bojovníků vůči civilistům, což je klíčové pro posouzení, zda operace splňovala rozlišovací kritéria. Dále je zásadní zjistit, kolik přihlížejících a v jakém rozsahu bylo v důsledku výbuchu pagerů zraněno. Tyto informace jsou důležité pro posouzení, zda operace byla v souladu s principem proporcionality či nikoliv.

Mohou se pagery použít jako zbraně?

Úmluva o zákazu nebo omezení užívání některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky (Úmluva) je klíčovým nástrojem MHP, přispívajícím k předcházení a zmírnění utrpení civilistů i bojovníků.

Zaměříme-li se na otázku, zda tento útok porušil článek 7 odstavec 2 protokolu II Úmluvy, bude nutné prvotně vyjasnit, zda jsou upravené pagery považovány za nástražná zařízení či nikoliv. Uvedený článek totiž zakazuje používání nástražných zařízení nebo jiných zařízení ve formě neškodných přenosných předmětů, které jsou speciálně navrženy a vyrobeny tak, aby obsahovaly výbušný materiál. Pokud by do pagerů byl přidán výbušný materiál, mohlo by se jednat o nástražné zařízení a tedy by se jednalo o nezákonnou zbraň. Vzhledem k tomu, že dosud není jasné, co bylo příčinou výbuchu pagerů - zda výbušniny ukryté uvnitř či upravená napájecí baterie - zůstává tato otázka nezodpovězena.

Na základě současných informací se zdá, že tyto útoky pravděpodobně postrádaly schopnost rozlišovat mezi členy Hizballáhu a civilními obyvateli. Pokud tedy byl porušen již první princip mezinárodního humanitárního práva, samotná proporcionalita útoku, dle mého názoru, již nemá větší význam.

Problematika dodavatelských řetězců

Západní státy nyní diskutují také bezpečnost dodavatelských řetězců, a to nejen v souvislosti s touto operací, ale i v širším kontextu ochrany před zneužitím technologií pro špionážní a teroristické účely. Případ pageru, který byl navržen a použit k infiltraci Hizballáhu, ukazuje, jak snadno mohou být technologie přetvořeny na nástroje zpravodajských operací. Izraelští agenti vytvořili falešnou produkci

ovou legendu, tedy fiktivní příběh o původu a účelu zařízení, který měl přesvědčit Hizballáh k nákupu pagerů, které v sobě skrývaly výbušné zařízení. Tento případ ukazuje, jak sofistikovaně mohou být výrobky zneužity k manipulaci s cílovými skupinami, a to kvůli netransparentnosti a nedostatečným kontrolám v dodavatelských řetězcích.

K tomu, že se tento produkt dostal k Hizballáhu, přispělo několik faktorů. Nejdůležitější je pravděpodobně skutečnost, že kontrola nad kvalitou, původem a celkovou integritou komponent byla nedostatečná. V tomto konkrétním případě nebyla věnována dostatečná pozornost důvěryhodnosti obchodních partnerů a důkladné verifikaci každého kroku v řetězci. Izraelské zpravodajské služby využily díry v systému a schopnosti manipulovat s informacemi, což vedlo k tomu, že Hizballáh zakoupil zařízení, které mělo zcela jiný účel, než jaký si představoval.

Tento incident tedy ukazuje, jak kritické je nejen monitorování samotného produktu, ale i ověřování důvěryhodnosti obchodních partnerů a dodavatelů tak, aby se minimalizovalo riziko zneužití na globální úrovni.

Zdroje

- Hayes, W.R. (2024, září). Taiwan pager maker stunned by link to Lebanon attacks. BBC News. Získáno z: <https://www.bbc.com/news/articles/c9qvl3vlvlvo>
- Milanovic, M. (2024, září). Were the Israeli Pager and Walkie-Talkie Attacks on Hezbollah Indiscriminate? Ejlil: Talk! Získáno z: <https://www.ejiltalk.org/were-the-israeli-pager-and-walkie-talkie-attacks-on-hezbollah-indiscriminate/>
- Finucane, B. (2024, září). Law of War Questions Raised by Exploding Pagers in Lebanon. Just Security. Získáno z: <https://www.justsecurity.org/100193/law-war-exploding-pagers-lebanon/>

Vysoký komisař OSN pro lidská práva Volker Türk [3]

Vlajka Hizballáhu [4]

- Bachege, H. (2024, září). We don't know if our phones are safe: Lebanon on edge after exploding device attacks. BBC. Získáno z: <https://www.bbc.com/news/articles/c781d8y397do>
- Jukl, M. (2005). Obyčejové mezinárodní humanitární právo. Český Červený kříž. Získáno z: https://www.cervenkykruz.eu/files/files/cz/mhp/obycej_mhp.htm#B1
- Protocol on prohibitions or restriction on the use of mines, booby-traps and other devices as amended on 3 May 1996 (1996, květen). Amended Protocol II. The Convention on Certain Conventional Weapons. Získáno z: <https://geneva-s3.unoda.org/static-unoda-site/pages/templates/the-convention-on-certain-conventional-weapons/AMENDED%2BPROTOCOL%2BII.pdf>
- Najvrťová, Z. (2024, listopad). Netanjahu přiznal, že schválil operaci s vybuchujícími pagery. Získáno z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-netanjahu-priznal-ze-schvalil-operaci-s-vybuchujicimi-pagery-264270>
- Gebeily M. (2024, říjen). How Israel's bulky pager fooled Hezbollah. Reuters. Získáno z: <https://www.reuters.com/graphics/ISRAEL-PALESTINIANS/HEZBOLLAH-PAGERS/mopawkkwjpa/>

Fotografie

- [1] Ilustrativní fotografie pageru. DME Pager Patron, autor: Wiki-observer, 9. květen 2005, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.
- [2] Mapa Libanonu. Lebanon region map, autor: Globe-trotter, 10. leden 2010, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [3] Vysoký komisař OSN pro lidská práva Volker Türk, Press conference Volker Turk, Assistant High Commissioner, UNHCR (39178716474), autor: EU2018BG Bulgarian Presidency, 25. leden 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0 DEED.
- [4] Vlajka Hizballáhu. Pro-Lebanese demonstration in Stockholm, autor: robotpolisher, 22. červenec 2006, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0 DEED.

Aktuality sekce Mezinárodní trestní spravedlnost

Adéla Hrdá

Thomas Kwoyelo odsouzen za válečné zločiny

Po více než 15 letech od svého zatčení byl Thomas Kwoyelo, bývalý velitel ugandské povstalecké skupiny Boží armáda odporu (LRA), shledán vinným. Ugandský soud jej 13. srpna odsoudil za spáchání hned několika válečných zločinů a zločinů proti lidskosti. Tyto zločiny spáchal převážně mezi lety 1996 a 2005 během konfliktu mezi LRA a ugandskou vládou. Ukončení tohoto zdlouhavého soudního procesu představuje důležitý milník pro ugandské soudnictví.

Kwoyelo byl zadržen v roce 2009 na hranicích mezi Středoafričskou republikou a Jižním Súdánem. Zahájení soudního řízení bylo odloženo poté, co se Kwoyelo obrátil na ústavní soud s tvrzením, že má právo na amnestii, podobně jako jiní povstalcí, kterým byla amnestie udělena po jejich kapitulaci, a že jeho stíhání porušuje ústavní právo na rovné zacházení. Po několika letech však byla stížnost zamítnuta, což umožnilo obnovení řízení.

Z původních 93 obvinění jich bylo v roce 2023 potvrzeno 78, přičemž Kwoyelo všechna obvinění popřel. Nakonec byl shledán vinným ve 44 bodech obžaloby. Vynesení trestu si však vyžádá více času, protože soud nyní komunikuje s oběťmi, aby zjistil jejich očekávání ohledně jeho výše.

Kwoyelo odsouzen ugandskými soudy [1]

Kosovské zvláštní senáty přináší nové rozsudky [2]

Nové rozsudky Kosovských zvláštních senátů

Bývalý člen Kosovské osvobozené armády (UÇK) Pjeter Shala byl odsouzen za spáchání válečného zločinu svévolného zadržování a mučení nejméně 18 osob a válečného zločinu vraždy. Kosovské zvláštní senáty (KSC) v Haagu vynesly trest 18 let odnětí svobody, ačkoliv obžaloba původně požadovala 28 let vězení. Kratší trest je dán časem, který Shala již strávil ve vazbě.

Případ Pjetera Shaly je dalším z řady rozsudků KSC, které se zaměřují na válečné zločiny spáchané během konfliktu v Kosovu. Krátce po jeho odsouzení následoval další významný verdikt, a to v případě Saliha Mustafy.

Mustafa byl v prosinci 2022 odsouzen k 26 letům odnětí svobody za válečné zločiny spáchané v roce 1999 (viz Bulletin leden 2023, s. 12–15), avšak o rok později byl jeho trest snížen na 22 let. Dne 10. září 2024 došlo k dalšímu snížení trestu. Odvolací senát výši trestu zmírnil po rozhodnutí Nejvyššího soudu, který v červenci 2024 nařídil jeho přehodnocení. Aktuálně je Mustafa odsouzen k 15 letům vězení.

Chile žádá o zapojení do případu proti Izraeli

Dne 13. září 2024 podalo Chile oficiální žádost o zapojení do případu, který probíhá mezi Jihoafrickou republikou a Izraelem u Mezinárodního soudního dvora (MSD). Tento případ byl zahá-

jen v prosinci 2023 (viz Blog leden 2024) a týká se údajných porušení Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia (Úmluva) v Pásmu Gazy.

Jako strana této Úmluvy Chile využilo práva podle článku 63 Statutu MSD, který umožňuje smluvním stranám zasáhnout do probíhajícího řízení. Chile má svou účast v úmyslu objasnit výklad klíčových ustanovení Úmluvy. Obě dosavadní strany sporu, Jihoafrická republika a Izrael, byly vyzvány, aby se k chilské intervenci písemně vyjádřily.

Experti varují před zhoršením lidských práv v Nikaragui

Skupina lidskoprávních expertů na Nikaraguu dne 10. září 2024 upozornila Radu pro lidská práva na dramatické zhoršení lidskoprávní situace v zemi. Dle expertů se státní moc čím dál více soustřeďuje v rukou prezidenta Daniela Ortega a viceprezidentky Rosario Murillové. Stát tak nedisponuje nezávislou soudní mocí a občané se nemají na koho obrátit při hledání spravedlnosti.

Jakákoliv opozice je v Nikaragui okamžitě potlačována skrze svévolná zadržení, mučení či zneužívání trestního práva. Ohrožena jsou také politická práva občanů. Jen v srpnu tohoto roku vedení státu zrušilo 1 800 neziskových organizací a zkonfiskovalo jejich majetek.

Oběťmi neutuchajícího porušování lidských práv jsou také domorodí obyvatelé, menšiny afrického původu či členové katolické církve. Po násilném převzetí univerzit se terčem represí stali také pro-

fesoři a studenti. Celá situace výrazně ohrožuje jak vysokoškolské vzdělání, tak celkový rozvoj země. Uplatňování základních občanských a politických práv se v zemi stává stále obtížnější.

Zdroje

- Agence France-Presse v Kampale (2024, srpen). Ex-LRA commander convicted of crimes against humanity in landmark Ugandan trial. *The Guardian*. Získáno z <https://www.theguardian.com/world/article/2024/aug/13/former-lra-commander-thomas-kwoyelo-convicted-of-war-crimes-in-uganda>.
- Bami, X. (2024, červenec). Kosovo's 'Commander Wolf' Convicted of War Crimes by Hague Court. *Balkan Transitional Justice*. Získáno z: <https://balkaninsight.com/2024/07/16/kosovos-commander-wolf-convicted-of-war-crimes-by-hague-court/>.
- Booty, N. & Ross, W. (2024, srpen). LRA rebel commander found guilty of war crimes in Uganda. *BBC*. Získáno z <https://www.bbc.com/news/articles/cq5dgtjilevo>.
- Kassande, S. K. (2024, srpen). Uganda's Long Road to Accountability: The Kwoyelo Verdict and Lessons for Future International Crimes Prosecutions. *International Center for Transitional Justice*. Získáno z <https://www.ictj.org/latest-news/uganda%E2%80%99s-long-road-accountability-kwoyelo-verdict-and-lessons-future-international>.
- Kosovské zvláštní senáty (2024, září). *KSC Appeals Panel imposes new sentence of 15 years imprisonment in Salih Mustafa case* [tisková zpráva]. Získáno z <https://www.scp-ks.org/en/ksc-appeals-panel-imposes-new-sentence-15-years-imprisonment-salih-mustafa-case>.
- Matsiko, G. (2024, srpen). Kwoyelo's Conviction, At Long Last. *Justiceinfo*. Získáno z <https://www.justiceinfo.net/en/135230-kwoyelo-conviction-at-long-last.html>.
- Mezinárodní soudní dvůr (2024, září). *Chile files a declaration of intervention in the proceedings under Article 63 of the Statute* [tisková zpráva]. Získáno z https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/192/192-20240913-pre_01-00-en.pdf.
- Platform for Peace and Humanity (2024, září). *Weekly News Recap (9-15 September 2024)*. *Platform for Peace and Humanity*. Získáno z <https://peacehumanity.org/2024/09/16/weekly-news-recap-9-15-september-2024/>.
- Rada pro lidská práva (2024, září). *Nicaragua's people defenseless in face of grave human rights violations, UN Group of Experts says* [tisková zpráva]. Získáno z <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/09/nicaraguas-people-defenseless-face-grave-human-rights-violations-un-group?sub-site=HRC>.

Fotografie

- [1] Kwoyelo odsouzen ugandskými soudy. Buganda Court Building Side View, autor: Ivan Visual2, 28. září 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [2] Kosovské zvláštní senáty přináší nové rozsudky. Former Europol HQ in Den Haag, autor: DennisHH, 14. srpen 2010, zdroj: Wikimedia Commons, CCo 1.0 DEED.
- [3] Nikaragua je svědkem rozsáhlého porušování lidských práv. Justice and Democracy for Nicaragua, autor: Alisdare Hickson, 10. červen 2018, zdroj: Flickr, CC BY-SA 2.0 DEED.

Nicaragua je svědkem rozsáhlého porušování lidských práv [3]

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Vedoucí sekce: Tomáš Opat a Natálie Dřínovská

Opatření přijatá při odmítnutí očkování proti COVID19 neporušují lidská práva

Jan Nevlída

Na konci letošního srpna vydal Evropský soud pro lidská práva další rozsudek, který se týká očkování proti COVID-19 a pandemie celkově. Ve věci *Pasquinelli a další proti San Marinu* se soud zabýval otázkou, zda opatření přijatá vůči zdravotníkům, kteří se nenechali naočkovat proti koronaviru, porušují právo na respektování soukromého a rodinného života.

Odmítnutí očkování vyvolalo negativní dopady

V roce 2021 nouzová legislativa v San Marinu nařídila, aby zdravotní pracovníci, kteří jsou v přímém styku s pacienty, byli naočkováni proti viru COVID-19. Vakcinace nebyla povinná, zákon však stanovil řadu opatření pro případ, že se zaměstnanci očkovat nenechají. Opatření zahrnovala změny pracovních úkolů, přeřazení na jiné místo ve veřejné správě, povinné testování každých 48 hodin a v krajním případě i dočasné pozastavení výkonu povolání.

Pracovníci, kteří se nenechali očkovat, podali stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva (ESLP). Tvrdili, že očkování sice není výslovně povinné, ale vzhledem k důsledkům případného odmítnutí, fakticky povinné je. Tím podle stěžovatelů dochází v nepřímém důsledku k porušení jejich práva na respektování soukromého a rodinného života, které je zakotvené v článku 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (Úmluva). Stěžovatelé dále uvedli, že rozlišování mezi očkovánými a neočkovánými je diskriminační, a tedy v rozporu se zákazem diskriminace (čl. 14 Úmluvy).

Vláda očkování zdravotnického personálu odůvodnila zvýšeným rizikem nákazy COVID-19 spojeným s jejich pracovní činností. Tito zaměstnanci totiž přicházeli do přímého kontaktu s lidmi, kteří

Vakcíny proti viru COVID-19 [1]

byli kvůli svému zdravotnímu stavu koronavirem zvláště ohrožení. Očkování bylo podle tamní vlády zaměřeno na ochranu pracovníků i pacientů. Navíc nejzávažnější opatření při odmítnutí očkování, tedy pozastavení výkonu funkce, bylo nařízeno pouze v případě, kdy neexistovaly jiné alternativy.

Před ESLP se případem zabýval vnitrostátní ústavní soud, který rozhodl, že nouzový zákon nezasáhl do základních práv a dosáhl vhodné rovnováhy mezi právy na práci a právy na zdraví osob využívajících zdravotnické a sociální služby.

Pohled Evropského soudu pro lidská práva

ESLP rozhodl, že přijatá opatření v důsledku odmítnutí očkování jsou přiměřená a přímo nezasahují do práva na respektování soukromého a rodinného života. Podle soudu byly neočkováné osoby náchylnější k infekci a pravděpodobněji šířily virus. Existovala tak naléhavá společenská potřeba chránit zdravotníky, zranitelné pacienty a zdravotnictví jako celek.

Soud tedy konstatoval, že opatření byla legitimně zaměřena na ochranu veřejného zdraví a byla časově omezena na období pandemie, která pro obyvatelstvo představovala závažné riziko. Navíc se nejednalo o povinné očkování, protože zdravotníci měli možnost očkování odmítnout a následně podstoupit alternativní opatření, jako bylo antigenní testování.

Opatření nepůsobila diskriminačně a jiné zacházení s očkovanými osobami bylo objektivně odůvodněno zajištěním trvalé kontroly nad pandemií. Soud dospěl k závěru, že opatření byla proporcionální a nezasahovala do základních práv stěžovatelů.

Srovnání: očkování v běžné době a v době krize

Soud ve věci *Pasquinelli a další proti San Marinu* řešil očkování v době krize. Naproti tomu můžeme postavit rozhodnutí ESLP ve věci *Vavříčka a další proti České republice* zabývající se očkovaním v nekrizové době, které je navíc povinné.

V této věci soud rozhodl, že povinné očkování dětí představuje zásah do práva na respektování soukromého a rodinného života. Takový zásah ale může být odůvodněn ochranou veřejného zdraví a kolektivní imunity. Soud zdůraznil, že v běžných podmínkách může stát zavést povinné očkování, pokud je to odůvodněné ochranou zdraví dětí a společnosti.

Závěr

V obou rozhodnutích ESLP uznává široký prostor pro uvážení států při zavádění opatření na ochranu veřejného zdraví. Ať už jde o povinné očkování

Očkování během pandemie [2]

v běžných dobách, jako ve věci *Vavříčka a další proti České republice*, nebo o nepovinné očkování spojené s nepřímými důsledky v rámci pandemie, tak jako ve věci *Pasquinelli a další proti San Marinu*.

Soud vždy hodnotil, zda jsou opatření přiměřená a zda nezasahují do základních práv jednotlivců více, než je nezbytné pro dosažení legitimního cíle ochrany veřejného zdraví. Při hledání rovnováhy tak soud dává přednost kolektivní ochraně zdraví před právy jednotlivců.

Zdroje

Evropský soud pro lidská práva. *Pasquinelli and Others v. San Marino*. Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-235475>

Strasbourg Observers. *Pasquinelli and others v San Marino – The momentous competing interests of the community as a whole against healthcare workers refusing the COVID-19 vaccine (2024, říjen 4)* Dostupné z: <https://strasbourgobservers.com/2024/10/04/pasquinelli-and-others-v-san-marino-the-momentous-competing-interests-of-the-community-as-a-whole-against-healthcare-workers-refusing-the-covid-19-vaccine/>

Advokátní deník. ESLP: ČR nepřekročila svůj prostor pro uvážení při povinném očkování dětí. (2021, srpen 14) Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/07/14/eslp-cr-neprekrocila-svuj-prostor-pro-uvazeni-pri-povinnem-ockovani-deti/>

Fotografie

[1] Vakcíny proti viru COVID-19. Covid-19 vaccines (2021) D, autor: Agência Brasília, 22. červenc 2021, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0 DEED.

[2] Očkování během pandemie. COVID-19 vaccination center in Gostiny Dvor o3, autor: В. Новикова. Пресс-служба Мэра и Правительства Москвы, červenc 2021, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 4.0 DEED. Upraveno: oříznutí.

Kdo rozhoduje o životě pacienta? Evropský soud porovnával právo na svobodu vyznání a nutnost zdravotního zásahu

Natália Hamadejová

Může být víra silnější hodnotou než ochrana života? Evropský soud pro lidská práva se v nedávné kauze Pindo Mulla proti Španělsku postavil za právo pacientů rozhodovat o vlastní léčbě i navzdory ohrožení života. ESLP rozhodl, že v tomto případě zdravotnický personál porušil právo na respektování soukromého a rodinného života ve spojení s právem na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání, když pacientce poskytli zdravotní péči i přes její nesouhlas.

V roce 2017 byla stěžovatelce, která je svědkyní Jehovovou, doporučena operace. Paní Mulla ve svém písemném dříve vysloveném přání k poskytované zdravotní péči uvedla, že odmítá podstoupit jakoukoli transfuzi krve v jakékoliv situaci v oblasti zdravotní péče, a to i v případě ohrožení jejího života. Uvedla ale, že je ochotna přijmout lékařskou péči, která nezahrnuje použití krve. V roce 2018 byla přijata do místní nemocnice s vážným vnitřním krvácením. Když jí lékaři navrhli transfuzi krve, podepsala informovaný souhlas, ve kterém takovou léčbu odmítla.

Byla proto převezena do nemocnice v Madridu, o níž je známo, že poskytuje i formy léčby, které

ESLP konstatoval, že klíčové bylo zapojení služebního soudce [1]

ESLP rozhodl, že došlo k porušení práva na soukromý a rodinný život [2]

nezahrnují transfuzi krve. Vzhledem k závažnosti stavu stěžovatelky podali lékaři v madridské nemocnici faxem naléhavou žádost soudci, aby vydal pokyny, jak mají postupovat po jejím příjezdu. Uvedli, že je svědkyní Jehovovou, že ústně vyjádřila svůj nesouhlas se všemi druhy transfuze, a že její stav bude po příjezdu velmi nestabilní. Soudce, který neznal totožnost žalobkyně ani její přesná přání, povolil všechny lékařské nebo chirurgické zákroky potřebné k záchraně jejího života a tělesné integrity.

Vzhledem k tomu, že situace byla považována za naléhavou, nebyl v nemocnici dodržen obvyklý protokol o informovaném souhlasu. Při provedeném chirurgickém zákroku byla žalobkyni podána transfuze červených krvinek, ale o tomto rozhodnutí ani o zamýšleném zákroku zdravotní personál stěžovatelku neinformoval. Odvolací soud potvrdil rozhodnutí služebního soudce a následná stížnost

stěžovatelky byla španělským Ústavním soudem prohlášena za nepřijatelnou.

Právní posouzení Evropského soudu pro lidská práva

Evropský soud pro lidská práva (ESLP) ve svém rozsudku ze září 2024 rozhodl, že ze strany zdravotnického personálu došlo k několika pochybením a nedostatkům, které způsobily, že stěžovatelka Pindo Mulla nemohla uplatňovat svou autonomii a dodržovat zásady svého náboženství. Tím bylo porušeno její právo na respektování soukromého života podle článku 8 Evropské úmluvy o lidských právech („Úmluva“) ve spojení s článkem 9 Úmluvy o svobodě vyznání a náboženského přesvědčení.

ESLP uvedl, že svoboda přijmout nebo odmítnout konkrétní lékařskou péči je zásadním prvkem práva na sebeurčení a osobní autonomii. Svéprávný dospělý pacient by podle ESLP měl mít možnost svobodně rozhodnout o operaci nebo lékařské léčbě, včetně transfuze krve. Rozhodnutí s takovými důsledky by podle ESLP mělo být výslovné, jednoznačné, svobodné a informované. Osoba by si měla být také skutečně vědoma důsledků toho, o co žádá a měla by být chráněna před jakýmkoliv nátlakem, manipulací nebo zneužíváním moci, které by mohlo ovlivnit rozhodnutí pacienta ohledně zdravotní péče nebo léčby.

Dále ESLP konstatoval, že pokud mají lékaři v náležitém případě rozumné důvody k pochybnostem o rozhodnutí pacienta, má zdravotnický personál vyvinout přiměřené úsilí k rozptýlení pochybností nebo nejistoty, které odmítnutí léčby provázejí. Až pokud by lékař nebo případně soud nebyl schopen i přes toto úsilí prokázat v potřebném rozsahu, že vůle pacienta skutečně směřovala k odmítnutí život zachraňující léčby, měla by v takovém případě převážet povinnost chránit život pacienta poskytnutím nezbytné péče.

Aplikace argumentace na případ

ESLP konstatoval, že klíčové bylo zapojení služební soudce, protože žádost lékaře adresovaná soudci ve službě obsahovala nejen velmi omezené, ale také nepřesné informace. V žádosti zdravotnický personál uvedl, že žalobkyně odmítla všechny

Podle ESLP svoboda odmítnout lékařskou péči je zásadní pro osobní autonomii [3]

druhy léčby, a to v ústní, nikoliv v písemné formě. Stěžovatelka přijala své předběžné přání písemně uvedla, jak to španělské zákony po informovaném souhlasu požadují. Nedostatek zásadních informací o přání pacientky měl podle ESLP rozhodující vliv na rozhodování soudu při udělování souhlasu pro poskytnutí zákroku.

ESLP dále zdravotnickému personálu vytkl, že žalobkyně ani nikdo z jejích blízkých nebyl seznámen s rozhodnutím, které přijal soudce, a proto nebylo možné tento nedostatek písemné formy odmítnutí ani teoreticky napravit. Přání pacientky tak nejen nebyla vzata plně v úvahu, ale pacientka se také navíc nemohla vyjádřit k postupu soudu a lékařů, či do něj zasáhnout.

Závěr:

ESLP uznal, že cílem rozhodnutí soudce byla snaha zachránit život paní Mully. Zároveň ale konstatoval, že nechat pacienta rozhodnout o přijetí léčby je základní a zásadní princip v oblasti veřejného zdraví, který má být chráněn díky požadavku svobodného a informovaného souhlasu. Podle ESLP se způsobilý dospělý pacient může a má svobodně rozhodnout, zda přijme operaci nebo léčbu, včetně transfuze krve. Současně by měly být v procesu rozhodování nezbytné důkladné právní a institucionální záruky, aby bylo zajištěno, že osoba si je skutečně vědoma toho, o co žádá.

Rozhodnutí o odmítnutí léčby má být jasné, konkrétní a jednoznačné [4]

ESLP ve svém rozsudku stanovil, jak má být v naléhavé situaci autonomie pacienta sladěna s jeho právem na život. Rozhodnutí o odmítnutí život zachraňující léčby by mělo být jasné, konkrétní a jednoznačné a mělo by představovat aktuální postoj pacienta v této věci. Pokud by však existovaly rozumné důvody k pochybnostem o některém z těchto aspektů, měli by mít zdravotníci povinnost vynaložit veškeré přiměřené úsilí, aby zjistili, co si pacient opravdu přeje. Pokud i přes toto úsilí by nebyl lékař nebo vnitrostátní soud schopen toto jednoznačně zjistit, bylo by jeho povinností chránit život pacienta poskytnutím základní péče.

Poznámky

- [1] Comte, J. (2013). Decriminalization of Sex Work: Feminist Discourses in Light of Research. *Sexuality & Culture*, 18(1), 196.
- [2] Havelková, B. & Bellak-Hančilová, B. (2014). *Co s prostitucí?: veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), str. 47 – 49.
- [3] Rossoni, I. (2021, červen 23). Not Just Semantics: Sex Work, Trafficking and Abolitionist Discourse in Malta [příspěvek na blogu]. Získáno z <https://blogs.law.ox.ac.uk/research-subject-groups/centre-criminology/centreborder-criminologies/blog/2021/06/not-just>.
- [4] European Parliament. (2014, únor). *Punish the client, not the prostitute* [tisková zpráva]. Získáno z <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20140221IPR36644/punish-the-client-not-the-prostitute?quizBaseUrl=https%3A%2F%2Fquizweb.europarl.europa.eu>.

Zdroje

- Evropský soud pro lidská práva. (17. září 2024). Pindo Mulla proti Španělsku (žádost no 15541/20). Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-236065%22%5D%7D>
- Evropský soud pro lidská práva.(17. září 2024). Pindo Mulla proti Španělsku. Tisková zpráva ECHR 215 . Dostupné z: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22003-8038651-11229741%22%5D%7D>
- Cranme, F. (18. září 2024). Jehovah's Witnesses, emergency surgery and blood products: Pindo Mulla. *Law & Religion UK*. Dostupné z: <https://lawandreligionuk.com/2024/09/18/jehovahs-witnesses-emergency-surgery-and-blood-products-pindo-mulla/>

Fotografie

- [1] ESLP konstatoval, že klíčové bylo zapojení služebního soudce. Jehovah's Witnesses in Silver Spring Station, autor: Davest3ro8, 19. září 2023, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [2] ESLP rozhodl, že došlo k porušení práva na soukromý a rodinný život. Venous and arterial blood, autor: Wesalius, 22. leden 2016, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.
- [3] Podle ESLP svoboda odmítnout lékařskou péči je zásadní pro osobní autonomii. Blood Donation at Hospital, autor: Drsmith1968, 4. červenec 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [4] Rozhodnutí o odmítnutí léčby má být jasné, konkrétní a jednoznačné. Jehovah's Witnesses outside the British Museum, autor: Philafrenzy, 30. květen 2017, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [5] Stěžovatelka, svědkyně Jehovova, odmítla podstoupit jakoukoli transfuzi krve. Blutrührchen, autor: Pfliegewiki-User Würfel, březen 2007, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.

Stěžovatelka, svědkyně Jehovova, odmítla podstoupit jakoukoli transfuzi krve [5]

Aktuality evropské sekce

Johana Marešová

Na Evropském soudu pro lidská práva proběhly personální změny

Od června letošního roku je předsedou Evropského soudu pro lidská práva („ESLP“) Slovinc Marko Bošnjak, který byl od roku 2022 místopředsedou ESLP. Vyměnil tak předchozí irskou předsedkyni Síofru O’Leary. Je to přitom poprvé v historii ESLP, kdy byl do jeho čela zvolen soudce z tzv. postkomunistické země. Ve funkci bude Bošnjak do května 2025, celkově tedy pouze 11 měsíců, neboť mu vyprší mandát soudce.

Bošnjak vystudoval práva v Lublani, kde následně též působil jako akademik ve výzkumu v institutu kriminologie. Od roku 2009 působil jako advokát a v rámci své praxe se věnoval zejména trestnímu právu.

Mimo změnu předsedy ESLP byli jmenováni tři noví soudci, a to Alain Chablais za Lichtenštejnsko, Artūrs Kučs za Lotyšsko a Mateja Đurović za Srbsko.

Zajímavostí je, že Alain Chablais je švýcarské a francouzské národnosti a před svým jmenováním působil jako vládní zmocněnec Švýcarska. Není tomu ale poprvé, co byl za Lichtenštejnsko jmenován soudce z jiného státu.

Agentura EU pro základní práva: šest způsobů, jak lépe chránit práva migrujících pracovníků

Migrující pracovníci v EU často čelí pracovnímu vykořisťování a zneužívání. Nové pokyny Agentury EU pro základní práva (dále jen „FRA“) uvádějí šest způsobů, jak mohou inspektoři práce lépe chránit práva migrujících pracovníků a pomáhat jim při hledání spravedlnosti.

FRA vytyčila šest problematických oblastí, kde může snadno docházet k nesprávnému přístupu k migrujícím pracovníkům. Jedním z hlavních problémů je nedostatečná informovanost migrantů o svých právech. Pracovníci často neví, jaká práva

FRA vydala doporučení pro pracovní inspektory [1]

a povinnosti mají, a právě inspektoři mohou sehrát klíčovou roli v tom, aby jim tyto informace poskytl. Další významnou oblastí je přístup k spravedlnosti. Mnoho pracovníků ze zemí mimo EU se totiž obává vykořisťování nahlásit, protože mají strach ze ztráty zaměstnání či pobytového statusu. Pracovníci bez legálního postavení se navíc obávají odhalení a deportace.

Inspektoři jsou také v první linii v boji proti vykořisťování pracovníků. Mohou rozpoznat porušení pracovního práva a identifikovat případy vykořisťování, a následně oběti nasměrovat k příslušným organizacím, které jim poskytnou podporu a pomoc. S tím souvisí i právo na spravedlivou odměnu za práci – každý pracovník, bez ohledu na svůj právní status, má právo na mzdu.

Neoddělitelnou součástí pracovních podmínek je i důstojné bydlení a pro některé kategorie pracovníků ze zemí mimo EU je klíčové také právo na změnu zaměstnavatele, zejména v případě, že se stávají obětmi zneužívání.

FRA dlouhodobě spolupracuje s inspektory práce napříč Evropskou unií na vývoji praktických nástrojů a postupů pro boj s pracovním vykořisťováním a ochranu práv migrantů. Na podzim roku 2024 bude vydána praktická příručka, která inspektorům poskytne detailní doporučení pro odhalování pracovních podvodů a ochranu pracovníků z řad migrantů.

Rostoucí životní náklady jako hlavní téma letošních voleb do Evropského parlamentu

V posledních volbách do Evropského parlamentu, které se konaly v červnu letošního roku, byly hlavními tématy, která motivovala evropské občany k účasti, především rostoucí životní náklady (42%) a ekonomická situace (41%). Třetina voličů (34 %) uvedla jako důvod mezinárodní situaci a podobný podíl (32 %) zdůraznil obranu demokracie a právního státu. I ti, kteří se voleb nezúčastnili, uvedli, že ekonomické problémy a životní náklady by mohly být důvodem, který by je přiměl k účasti.

Předsedkyně Evropského parlamentu Roberta Metsola okomentovala výsledky průzkumu a zdůraznila, že historicky vysoká volební účast, nejvyšší za posledních 30 let, dává Evropskému parlamentu silný mandát k řešení priorit občanů, jako jsou životní náklady, ekonomika, demokracie, právní stát, migrace a bezpečnost. Metsola zároveň zdůraznila, že Evropský parlament bude nadále pracovat na tom, aby měl hlas občanů v EU reálný dopad.

Volební účast v červnu 2024 dosáhla 50,74 %, což je nejvyšší účast za posledních 30 let a podobná jako v roce 2019. Podle výsledků průzkumu se volební účast v evropských volbách stává pro mnoho občanů zvykem, přičemž téměř polovina voličů uvedla, že volí pravidelně. Hlavními faktory při rozhodování, komu dát hlas, byly především blízkost politických návrhů kandidujících stran k názorům a hodnotám voličů.

Podpora Evropské unie však zůstává i přes ekonomické problémy vysoká. Podle průzkumu jsou občané optimističtí ohledně budoucnosti EU (65 %) a většina si uchovává pozitivní pohled na EU (48 %). Významná většina Evropanů (70 %) navíc věří, že jejich země těží z členství v EU. Důvody,

Volby do Evropského parlamentu letos ovlivnily zvýšené životní náklady [2]

Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu byla letos nejvyšší za posledních 30 let [3]

proč je členství považováno za prospěšné, zahrnují posílení spolupráce mezi státy, ochranu míru, posílení bezpečnosti a podporu hospodářského růstu.

Zdroje

- Evropský soud pro lidská práva. Presidency of the Court. Dostupné z: <https://www.echr.coe.int/presidency-of-the-court>
- Irena Válová, Česká justice (20. květen 2024). Novým prezidentem ESLP byl zvolen odborník na trestní právo Marko Bošnjak. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2024/05/novym-prezidentem-eslp-byl-zvolen-odbornik-na-trestni-pravo-marko-bosnjak/>
- Evropský soud pro lidská práva. Composition of the court. Dostupné z: <https://www.echr.coe.int/web/echr/composition-of-the-court>
- ECHR Blog (25. duben 2024). New Judges Elected. Dostupné z: <https://www.echrblog.com/2024/04/new-judges-elected.html>
- European Union Agency for Fundamental Rights (1. srpen 2024). Six steps to better protect migrants from labour exploitation. Dostupné z: <https://fra.europa.eu/en/news/2024/six-steps-better-protect-migrants-labour-exploitation>
- Evropský parlament (3. října 2024). Cost of living is citizens' main concern at the start of the new legislature. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240930I-PR24358/cost-of-living-is-citizens-main-concern-at-the-start-of-the-new-legislature>

Fotografie

- [1] FRA vydala doporučení pro pracovní inspektory. GuentherZ 2012-04-03 4030777 Wien04 Schwarzenbergplatz European Union Agency for Fundamental Rights Tafel, autor: GuentherZ, 3. duben 2012, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 3.0 DEED.
- [2] Na Evropském soudě pro lidská práva došlo k personálním změnám. Courtroom European Court of Human Rights 05, autor: Adrian Grycuk, 8. říjen 2014, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 PL DEED. Upraveno: oříznutí.
- [3] Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu byla letos nejvyšší za posledních 30 let. Thank you for voting - EE24 - Banners for the 2024 European elections campaign on the Agora Simone Veil of the European Parliament in Brussels on 14 June 2024, autor: European Parliament, 14. červen 2024, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0 DEED. Upraveno: oříznutí.

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Vedoucí sekce: Michaela Stenzelová a Alžběta Dvořáková

Předvolební slib Donalda Tuska zmírnit protipotratovou politiku se vzdaluje

Karin Lišková

Polský parlament neschválil návrh zákona o zrušení trestů pro osoby, které pomáhají ženám při potratu. Tento krok výrazně narušil předvolební slib premiéra Donalda Tuska týkající se zvýšení dostupnosti potratů v zemi. Situace současně poukazuje na hluboké rozpory uvnitř vládnoucí koalice týkající se zmírnění jednoho z nejrestriktivnějších potratových zákonů v Evropě.

Podle návrhu zákona by již nehrozilo trestní stíhání osobám, které pomáhají při zprostředkování potratu, a to například poskytnutím potratových pilulek, jakož i lékařům, kteří provádějí přerušování těhotenství v prvních týdnech nebo z důvodu anomálií plodu. Návrh při červencovém hlasování v ovšem nezískal potřebnou většinu a nebyl přijat, a to těsným poměrem hlasů. Rozdíl tvořily tři hlasy.

Dle nynějšího zákona je potrat v Polsku legální pouze při znásilnění, incestu nebo pokud je ohroženo zdraví či život ženy. Nepřijatý návrh zákona byl součástí širšího úsilí o zmírnění protipotratových omezení, přičemž v dubnu byly čtyři návrhy zákonů odeslány k posouzení zvláštnímu dvoustranickému výboru. Dva z těchto návrhů zákonů by umožnily potrat do dvanáctého týdne, zatímco třetí se týkal práva na zákrok v případech anomálií plodu.

Zastánci práv na přerušování těhotenství vyjádřili zklamání a znepokojení nad nepřijetím zákona a poukázali na přetrvávající rizika pro zdraví a životy žen. Náměstkyně ministra pro rodinu Aleksandra Gajewska uvedla, že lékaři se budou i nadále bát provádět potraty a kdokoliv se bude snažit pomoci těhotné ženě při interrupci, může být poslán do vězení.

Neschválení zákona je neúspěchem pro vládu premiéra Donalda Tuska, která slibovala liberalizaci

Reprodukční práva žen v Polsku jsou stále velmi omezená [1]

potratových zákonů v zemi. Vládnoucí koalice je v této otázce rozdělena, přičemž křesťanskodemokratická strana Třetí cesta se staví proti návrhu zákona, stejně jako opoziční strana Právo a Spravedlnost (PiS). Prezident Andrzej Duda (PiS) navíc

předestřel, že bude jakýkoli zákon, který by zmírnil podmínky pro legální přerušování těhotenství, vetovat.

Snahy o změnu však nejsou u konce. Zvláštní parlamentní komise stále pracuje na kompromisním znění návrhu, který by umožnil přerušování těhotenství až do dvanáctého týdne. Vzhledem k odporu konzervativců ve vládní koalici se však šance na úspěch zdají být malé. Polská Levicová strana sice navrhla předložit návrh na dekriminálnízaci znovu k hlasování, ale v případě jeho přijetí bude pravděpodobně čelit prezidentskému vetu.

Konzervativní vláda na cestě k omezení reprodukčních práv

Současná společensko-politická debata navazuje na události z roku 2020. Tehdy polský ústavní soud dospěl k zásadnímu rozhodnutí, které výrazně zpřísnilo tamní předpisy týkající se potratů. Verdikt prohlásil, že přerušování těhotenství prováděná z důvodu závažných a nevratných vad plodu jsou protiústavní. Tímto krokem fakticky zakázal většinu prováděných umělých přerušování těhotenství.

Úprava legislativy byla výsledkem dlouhodobé kampaně tehdy vládnoucí strany PiS s podporou katolické církve, jejímž cílem bylo omezit přístup k interrupcím v zemi. Vycházelo z přehodnocení zákona z roku 1993, který povoloval interrupce v případech závažných a nezvratných abnormalit plodu.

Omezení práva na potrat mělo okamžitý a dalekosáhlý dopad na polskou společnost. Podle dat lidskoprávní organizace Human Rights Watch bylo

Donald Tusk zatím nedostal svým předvolebním slibům [2]

Vliv katolické církve brání uvolnění práv žen na potrat [3]

v Polsku v roce 2019 z těchto důvodů provedeno přes 90 % interrupcí, po zrušení této možnosti rozhodnutí fakticky kriminalizovalo většinu přerušování těhotenství.

Praktické důsledky kriminalizace potratů a cena lidského života

Rozhodnutí se setkalo se značným odporem ze strany ochránců práv žen a organizací, kteří tvrdí, že vážně ovlivní životy žen. V zemi propukly rozsáhlé protesty a hněv. Nemožnost podstoupit legální potrat pro ženy často znamená vážné důsledky na jejich fyzickém nebo duševním zdraví. Mnoho z nich se totiž mohlo dostat do situace, kdy jim bude

potrat sice proveden, avšak bude nelegální a pro jejich zdraví nebezpečný, nebo by byly nuceny za potratem vycestovat do zahraničí.

V roce 2023 organizace Human Rights Watch zveřejnila příběhy žen a dívek, které se staly terčem útoků kvůli údajným nelegálním aktivitám souvisejícím s umělým přerušением těhotenství. Jedním z takových příběhů je i případ 32 leté Joanny, která si ve svém domově provedla samovolný potrat. Obrátila se na svého psychiatra s žádostí o pomoc při záchvatech úzkosti, lékař však zavolal záchranku a kontaktoval policii.

Joanna byla policií hned dvakrát převezena do nemocnice. Při druhé prohlídce byla přinucena, aby se svlékla do naha, udělala dřepy či zakašlala, a to téměř nahá. Policie jí zabavila notebook a telefon, později byla předvolána k výpovědi. O tom, kdo nebo co je předmětem vyšetřování, ale informována nebyla.

Dalším případem je 41 letá žena, kterou policie vyslýchala poté, co doma ve Varšavě potratila. Když silně krvácela, zavolala si sanitku, policie stojící před jejím nemocničním pokojem trvala na tom, že ji musí vyslechnout. Prohledali její dům, odčerpali septik a jako možné důkazy trestné činnosti jí vzali zakrvácené oblečení, použité hygienické vložky a další osobní věci.

Z toho lze vnímat, že kriminalizace přerušení těhotenství nemá za následek jen nedůstojné zacházení s ženami a dívkami v případech, kdy vyhledají lékařskou péči, ale potažmo i hluboké dopady na jejich psychické a fyzické zdraví. Omezování práv na potrat vzbudilo strach také mezi praktickými lékaři. Ti se dodnes zdráhají nabízet své služby kvůli obavám z právních následků. Bude proto otázkou, jak se země s touto problematikou nakonec vyrovná.

Statistiky a mezinárodní souvislosti

Polský zákaz potratů je jedním z nejpřísnějších v Evropě a byl kritizován skupinami na ochranu lidských práv a Evropskou unií. Polsko společně s USA, Salvadorem a Nikaraguou patří celosvětově mezi jediné země, kde došlo ke zrušení možnosti podstoupit potrat. Tento problém vyvo-

Polský prezident je připraven případný zákon vetovat [4]

lal širší debatu o reprodukčních právech v Evropě a několik zemí zvažuje liberalizaci svých zákonů o potratech.

Například ve Francii je potrat legální již od roku 1975, přičemž dodnes tuto politiku podporuje přibližně 80 % obyvatelstva, a od letošního roku je právo na potrat zaručeno ústavou. Ženy a dívky ve Spojeném království mají možnost legálně přerušit těhotenství až do 24. týdne, a to bez ohledu na to, zda těhotenství představuje či nepředstavuje pro ženu či plod riziko.

V Itálii naopak mohou ženy narazit na komplikace při vyhledání lékaře, který by zákrok provedl. Přestože je potrat od roku 1978 legální, přibližně 63 % gynekologů odmítá zákrok provést z morálních nebo náboženských důvodů. Pravicová vláda se však zavázala, že navzdory nátlaku nebude stávající

zákony měnit. Jedinou zemí v EU, která zakazuje všechny formy potratů mimo případy, kdy je ohrožen život ženy, zůstává Malta, a to včetně případů znásilnění nebo závažných abnormalit plodu.

Za posledních třicet let se mezi státy, kde došlo k uvolnění protipotratových zákonů přidalo 60 zemí. Od roku 2020 došlo k uvolnění v Argentíně či Thajsku. Jižní Korea pak zrušila zákaz potratů úplně. Novozélandský parlament rovněž v roce 2020 schválil zákon, který dekriminlizuje potraty a umožňuje ženám rozhodnout se pro přerušeni těhotenství do 20. týdne. Celosvětově však až 40 % všech žen stále žije v oblastech, kde platí přísné protipotratové zákony. Je proto otázkou, jak se bude tato oblast ženských práv vyvíjet. Nelze totiž očekávat jen uvolňování, jak bylo vidět v nedávné době v Polsku či USA, kde naopak došlo ke zpřísnění.

Poznámky

- [1] V minulém roce jsme rozsáhleji představily pátý cíl, kterým je rovnost mezi muži a ženami, a desátý cíl, jenž je věnován všem formám nerovností (viz Bulletin duben 2023, str. 31).
- [2] Množství skleníkových plynů se udává v tunách ekvivalentu CO₂. Některá odvětví jako energetika, doprava či jiné produkují přímo emise CO₂, naopak v zemědělství a odpadovém hospodářství jde o emise metanu (CH₄) či oxidu dusného (N₂O). Tyto se potom přepočítávají na množství oxidu uhličitého, které bylo potřeba ke stejnému oteplujícímu efektu.

Zdroje

- Abortion laws in Europe (2024, duben 15). *The Reuters*. Získáno z <https://www.reuters.com/world/europe/abortion-laws-europe-2024-04-15/>.
- Easten, A. (2024, duben). Polish MPs debate liberalising right to abortion on demand. *BBC*. Získáno z <https://www.bbc.com/news/world-europe-68786995>.
- Pamula, A. (2023, říjen). 6 Stories Show the Human Toll of Poland's Strict Abortion Laws. *Time*. Získáno z <https://time.com/6320172/poland-abortion-laws-maternal-health-care/>.
- Picheta, R., Mortensen, A. (2024, duben). Polish lawmakers back plans to end near-total abortion ban, but political showdown awaits. *CNN*. Získáno z <https://edition.cnn.com/2024/04/12/europe/poland-abortion-law-parliament-intl/index.html>.
- Poland: Abortion Witch Hunt Targets Women, Doctors (2023, září 14). *Human Rights Watch*. Získáno z <https://www.hrw.org/news/2023/09/14/poland-abortion-witch-hunt-targets-women-doctors>.
- Poland enforces controversial near-total abortion ban (2021, leden 28). *BBC*. Získáno z <https://www.bbc.com/news/world-europe-55838210>.
- Polish parliament rejects bill seeking to ease strict abortion law (2024, červenec 12). *The Reuters*. Získáno z <https://www.reuters.com/world/europe/polish-parliament-rejects-bill-seeking-ease-strict-abortion-law-2024-07-12/>.
- Taylor, L. (2022, říjen). Two Years On, Poland's Abortion Crackdowns and the Rule of Law. *Human Rights Watch*. Získáno z <https://www.hrw.org/news/2022/10/22/two-years-polands-abortion-crackdowns-and-rule-law>.

Po rozhodnutí Ústavního soudu v roce 2020 se Poláci vydali do ulic [5]

- Scislowska, M. (2024, duben). Polish opponents of abortion march against recent steps to liberalize strict law. *The Associated Press*. Získáno z <https://apnews.com/article/poland-abortion-protest-march-legislation-3b63f2c825afe5ebf0dc30324ff165e>.
- Wojciech, K. (2024, červenec). Poland's Tusk hits a wall on legalizing abortion. *Politico*. Získáno z <https://www.politico.eu/article/poland-prime-minister-donald-tusk-abortion-laws-protests/>.

Fotografie

- [1] Reprodukční práva žen v Polsku jsou stále velmi omezená. Pregnant Woman (Edgar Degas, c. 1896–1911), autor: Carl Ha, 25. srpen 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC0 1.0 DEED.
- [2] Donald Tusk zatím nedostal svým předvolebním slibům. 02023 0394 Open Meeting with Donald Tusk in Ustroń, autor: Silar, 4. srpen 2023, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [3] Vliv katolické církve brání uvolnění práv žen na potrat. Pray (67023155), autor: Daniel Carvalho Nier, 7. prosinec 2013, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 3.0 DEED.
- [4] Polský prezident je připraven případný zákon vetovat. Prezydent RP Andrzej Duda (2017), autor: KG PSP, 6. květen 2017, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0 DEED.
- [5] Po rozhodnutí Ústavního soudu v roce 2020 se Poláci vydali do ulic. 02020 0740 (2) Protest against abortion restriction in Kraków, October 2020, autor: Silar, 25. říjen 2020, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.

Dopady nadměrného cestovního ruchu

Da Bean Ye

Cestovní ruch se stal nedílnou součástí globální ekonomiky a jeho význam v posledních desetiletích neustále roste. Turistika přispívá k ekonomickému rozvoji zemí, vytváří pracovní příležitosti a podporuje místní kulturní dědictví. Na druhé straně však přináší také řadu problémů – nárůst míry znečištění a ničení přírodních zdrojů jsou jen některé z nich.

Overtourismus

Po covidové pauze se opět dostává do popředí problematika „overtourismu“, jenž označuje situaci, při níž je v určité destinaci příliš mnoho návštěvníků. To má negativní dopady nejen na životní prostředí, ale také na životy místních obyvatel.

Evropský parlament definuje overtourismus jako situaci, *kdy dopad cestovního ruchu v určitém čase a na určitých místech překračuje fyzické, ekologické, sociální, ekonomické, psychologické a/nebo politické limity*. Francouzský start-up Murmuration, který sleduje dopad cestovního ruchu na životní prostředí pomocí satelitních dat, uvádí, že 80 % cestovatelů navštíví pouze 10 % světových turistických destinací.

Příčiny nadměrného cestovního ruchu

Příčiny nadměrného cestovního ruchu jsou podle odborníků různé. Podle Brigitte Cottetové, předsedkyně Sdružení obyvatel města Annecy, se charakter cestovního ruchu za poslední dekádu změnil tak, že se lidé soustřeďují na určité vybrané destinace oblíbené na sociálních sítích. Turisté se honí za dokonalou fotkou z dovolené a zaplavují místa, která navštívili instagramoví influenceři. Naopak klesá zájem o ostatní místa, která nejsou na sociálních sítích známá.

Odborník na odpovědný cestovní ruch Harold Godwin jmenuje jako příčinu vzestup nízkorozpočtových cestovních kanceláří a leteckých společností. Rostoucí poptávka po cestování je ovlivněna i tím,

Nadměrná turistika trápí i Paříž [1]

že podnikatelé a obchodní sdružení v cestovním ruchu zdůrazňují jeho hospodářský význam.

S rostoucí poptávkou po cestování roste tlak na infrastrukturu a veřejné služby v turisticky přetížných oblastech. To vede k zvýšené míře znečištění životního prostředí, zvýšenému hluku a degradaci kvality života pro místní obyvatele. Kromě toho dochází ke ztrátě autenticity a kulturní identity místních komunit, a nárůstu cen nemovitostí, což může vést k vytěsnění původních obyvatel.

Jak masová turistika zvyšuje náklady na bydlení

Neúnosné náklady na bydlení trápí v současné době velké množství obyvatel žijících v turistických destinacích. Kvůli zvýšené poptávce po krátkodobém ubytování dochází k prudkému nárůstu nákladů na bydlení. Hledání vlastního bydlení, stejně jako nájmu, se stává pro místní obyvatele čím dál tím obtížnější.

Například v Barceloně se nájemné za posledních deset let zvýšilo o 68 %, zatímco ceny bytů vzrostly o 38 %. Cena průměrného ročního dlouhodobého nájmu v Barceloně dosáhla v roce 2024 výše 13 632 EUR, což činí přibližně tři čtvrtiny průměrné roční mzdy.[1] V loňském roce uzavřeli 43 % nových nájemních smluv v Barceloně cizinci, protože místní obyvatelé si nájem či koupi bytu nemohou dovolit. Situace je obdobná i v dalších regionech Španělska, jako jsou například Kanárské ostrovy, Palma de Mallorca nebo Malaga.

Španělsko není však jediným evropským státem, který bojuje s nárůstem turismu. Se stejnými problémy masové turistiky se potýká i Francie. Miliony návštěvníků se soustřeďují do několika oblíbených destinací jako jsou Paříž, Mont-Saint-Michel či národní park Calanques.

Výjimku netvoří ani Itálie, v níž jsou s overturismem spojovány především Benátky. V roce 2022 navštívilo toto město téměř 9 milionů turistů, přičemž rodilých Benátčanů je pouhých 250 tisíc. Další obětí nadměrného turismu je i Amsterdam. I Přestože má nizozemské hlavní město přibližně 1,1 milionu obyvatel, v roce 2022 jej navštívilo přibližně pět milionů turistů.

Další sociokulturní dopady

S nadměrným cestovním ruchem se úzce pojí také gentrifikace, tedy proces změny charakteru čtvrti prostřednictvím přílivu bohatších obyvatel a investic. Místní obyvatelé jsou často nuceni

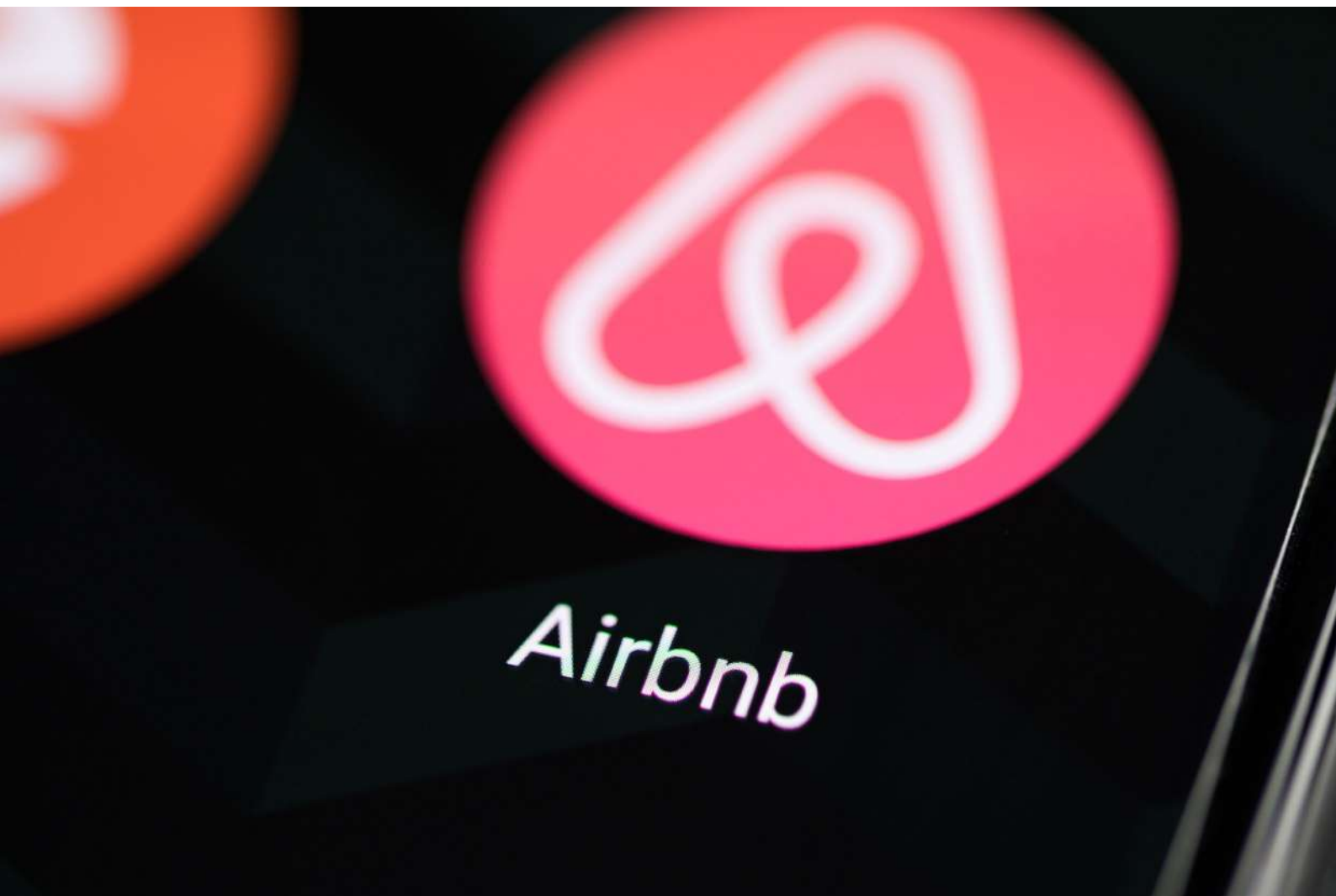
Zvýšená poptávka po krátkodobém ubytování [2]

opustit určitou oblast v důsledku zhoršení či omezení infrastruktury nebo zvýšeným nákladům za služby a náklady v turistických čtvrtích. Oblíbené turistické destinace postupně ztrácí svůj původní rys a obchody či služby určené pro každodenní život jsou často nahrazovány turistickými zařízeními.

Dopady masové turistiky na životní prostředí

Jak již bylo zmíněno výše, problematika masové turistiky také značně zatěžuje životní prostředí a poškozují klima. Mezi vybrané důsledky cestovního ruchu na životní prostředí patří eroze, poškozování životního prostředí, změny v krajině, flóře a fauně, problémy s likvidací odpadu, stejně jako potíže související s vodou, jako je její kontaminace či úbytek pitné vody.

Podle Světové organizace cestovního ruchu OSN a Mezinárodního dopravního fóra pochází 5 % celosvětových emisí z mezinárodního a domácího cestovního ruchu. Cestovní ruch je zároveň jedním z hlavních zdrojů celosvětových emisí v dopravě.

Největší zátěž pro přírodu je potom námořní a letecká doprava, která je při cestování často využívána.

Jak státy bojují s nadměrnou turistikou?

V reakci na negativní dopady masové turistiky začínají místní samosprávné orgány přijímat speciální opatření. Starosta Barcelony Jaume Collboni nedávno oznámil, že do roku 2028 plánuje zakázat vybrané služby, které nabízí krátkodobý pronájem apartmánů. Tímto navazuje na opatření zavedené bývalou starostkou Adou Colau, která zavedla protituristickou politiku s cílem chránit místní obyvatele.

Amsterdamská vláda vyhlásila, že v rámci boje proti masovému turismu již nebude povolovat výstavbu nových hotelových budov. Nový hotel může být postaven pouze tehdy, pokud se zavře jiný hotel, nebo bude nová budova hotelu například ekologicky udržitelnější.

Co se týče mimoevropských zemí, v japonském Kjótu úřady omezily přístup do některých oblastí, aby ochránily místní kulturu před převažujícím turistickým ruchem. Peru zase přijalo opatření, které omezuje vstup na slavnou horu Machu Picchu na 2 500 návštěvníků denně.

Turismus se stává v mnoha oblastech pro místní obyvatele velkým problémem. Významně postihuje i životní prostředí. Nicméně nelze opomíjet skutečnost, že turismus je pro velkou část hlavně chudších a méně rozvinutých zemí hlavním zdrojem příjmů a jeho absence by tyto oblasti negativně ovlivnila. Je proto nutné spíše regulovat turismus, namísto jeho omezování.

Poznámka

[1] V roce 2023 byl průměrný roční plat ve Španělsku 32 520 eur.

Zdroje

Xavier Mas de Xaxàs (2024, 19. srpna). My Barcelona is being destroyed by mass tourism – but kicking visitors out isn't the answer. *The Guardian*. Získáno z <https://www.theguardian.com/commentisfree/article/2024/aug/19/barcelona-mass-tourism-visitors-city-industry>

Lodní turistika představuje zátěž pro přírodu [3]

- Kate Leahy (2023, 7. září). What's the problem with overtourism? *National Geographic*. Získáno z <https://www.nationalgeographic.com/travel/article/what-is-overtourism>
- Laurie Kellman (2024, 19. srpna). Too many people, not enough management: A look at the chaos of 'overtourism' in the summer of 2024. *The Associated Press*. Získáno z <https://apnews.com/article/anti-tourism-barcelona-summer-travel-airbnb-df764ed1c7009fdbbf5a32eaedc6ffd5>
- Dawit Habtemariam (2024, 8. července). 'Tourists Go Home': Barcelona's Protests Against Overtourism. *Skift*. Získáno z <https://skift.com/2024/07/08/tourists-go-home-barcelonas-protests-against-overtourism/>
- NEWS WIRES (2024, 2. října). Spain welcomes record 21.8 million summer visitors as overtourism sparks protests. *France 24*. Získáno z <https://www.france24.com/en/live-news/20241002-spain-logs-record-summer-tourism-as-inflow-draws-protests>
- Edward Robertson (2024, 24. září). How Amsterdam is dealing with overtourism. *Hospitality Investor*. Získáno z <https://www.hospitalityinvestor.com/northern-europe/how-amsterdam-dealing-overtourism>

Fotografie

- [1] Nadměrná turistika trápí i Paříž. Visitors of the Louvre taking photographs of Mona Lisa (1325512 1920), autor: Thomas Staub, 13. duben 2016, zdroj: Wikimedia Commons, CCo 1.0 DEED.
- [2] Zvýšená poptávka po krátkodobém ubytování. Airbnb app icon on smartphone screen, autor: Ivan Radic, 15. duben 2021, zdroj: Flickr, CC BY 2.0 DEED.
- [3] Lodní turistika představuje zátěž pro přírodu. Birka June 2013, autor: Arild Vågen, 2. červen 2013, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.

Aktuality sekce Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Daniela Skácelíková

Bulharsko přijalo zákon omezující „LGBTQ+ propagandu“ ve školách

Bulharský parlament začátkem srpna přijal sporný zákon, jehož cílem je zakázat jakoukoliv formu propagandy, podpory či podněcování myšlenek a názorů souvisejících s „netradiční sexuální orientací a/nebo genderovou identitou jinou než biologickou“ ve školách. Přiložený text přitom definuje „netradiční sexuální orientaci“ jakožto orientaci jinou než obecně přijímanou a zavedenou v bulharské právní tradici založené na „emocionální, romantické, sexuální nebo smyslné přitažlivosti mezi osobami opačného pohlaví“.

Kontroverzní zákon byl navržen krajně pravicovou, proruskou a euroskeptickou stranou Obnova. V parlamentu ale získal nezvykle velkou podporu napříč politickým spektrem a byl přijat v poměru 159 ku 22 hlasům. Zákon vstoupil v platnost ihned po podpisu prezidenta Rumena Radova v polovině srpna. Široká politická shoda je o to více překvapivá, že Bulharsko prochází obdobím politické nestability.

Svým obsahem zákon připomíná legislativu platnou v Maďarsku a v Rusku. To vzbudilo znepokojení a podnítilo kroky nevládních organizací. Prezidentovi byla poslána petice a otevřený dopis akademické obce apelující na to, aby zákon vetoval. Zákon vzbudil v zemi vlnu protestů. Tamní nevládní organizace, stejně jako frakce Evropského parlamentu Renew Europe, volají po prošetření a krocích ze strany EU. Evropská komise prozatím vyzvala tamní vládu k poskytnutí informací a slíbila posoudit soulad s evropským právem a unijními hodnotami.

Valné shromáždění OSN požaduje po Izraeli ukončení okupace palestinských území

V roce 2022 Valné shromáždění OSN požádalo Mezinárodní soudní dvůr (dále „MSD“) o poradní stanovisko ohledně právních následků izraelské okupace palestinských území včetně východního

Palestinu v OSN nyní zastupuje Riyad Mansour [1]

Jeruzaléma, trvajícím od roku 1967 (viz Bulletin říjen 2023, str. 15). Ve stanovisku vydaném v polovině července tohoto roku MSD mimo jiné došel k závěru, že izraelská okupace palestinských teritorií je nezákonná a že Izrael má povinnost tuto okupaci co nejrychleji ukončit, stejně tak jako přerušit ilegální osídlování daných oblastí a poskytnout reparace škod spáchaných v rámci okupace.

V polovině září tohoto roku se Valné shromáždění OSN sešlo v rámci desátého mimořádného zasedání v naléhavé věci [1] věnující se právě izraelské okupaci palestinských území. Výsledkem jednání bylo přijetí rezoluce, jíž Valné shromáždění Izrael vyzývá k ukončení okupace palestinských území, a to do 12 měsíců od přijetí rezoluce.

Valné shromáždění po Izraeli vyžaduje rovněž uposlouchnutí právních povinností, které pro něj vyplývají podle mezinárodního práva, včetně implementace poradního stanoviska MSD a rozhodnutí MSD v probíhajícím případě *Jihoafrické republiky proti Izraeli*, a nezabraňování Palestincům v uplatňování jejich práva na sebeurčení a vznik nezávislého a svrchovaného státu. Rezoluce také vyzývá ostatní státy a mezinárodní organizace, aby okupaci považovaly za nezákonnou.

Valné shromáždění rezoluci přijalo většinou 124 států, přičemž 43 států se hlasování zdrželo a 14 států hlasovalo proti přijetí rezoluce – vedle Izraele se jednalo například o Spojené státy americké, Česko nebo Maďarsko. Představitelé Palestiny rezoluci označili za historickou. Takto může být označena

Valné shromáždění podpořilo stanovisko MSD [2]

nejen kvůli svému obsahu, ale také z toho důvodu, že jedním ze států, které rezoluci Valnému shromáždění předložily, byla právě Palestina, která má v OSN status nečlenského pozorovatelského státu. Od května tohoto roku totiž Palestina ve Valném shromáždění disponuje rozšířenými pravomocemi, nadále se ale nemůže účastnit hlasování.

Vypjatá situace na Srí Lance

Srí Lanka prošla v letech 1983-2009 vleklou občanskou válkou [2]. Její následky ale silně pociťuje i nadále a současná krize pramení hned z několika vzájemně propojených příčin. K problémům

přispívá, že se země snaží vzpamatovat také z nedávné ekonomické krize. Podle odhadů se čtvrtina obyvatelstva v současnosti potýká s nedostatkem potravin. Ekonomická krize byla částečně způsobena vysokou korupcí a neefektivním způsobem vedení státu.

Zneužívání moci představiteli státu, kteří se v mnoha případech udrželi u moci i přes dřívější zločiny a porušování lidských práv v době občanské války, ale zachází mnohem dále. Vládní a policejní represe, které cílí především na občanskou společnost, novináře a vládní kritiky, zahrnují špatné zacházení ze strany policie a bezpečnostních složek, zastrásování či nezákonné zatýkání.

Vláda k umlčení kritických hlasů využívá jak stávající, tak nově přijímané zákony – například zákon o prevenci terorismu sloužící jako záminka ke svévolnému zatýkání, či zákon o online bezpečnosti využívaný k omezování svobody projevu. Státní perzekuce je navíc často mířena především proti příslušníkům tamilské menšiny, včetně pozůstalých po obětech či nezvěstných z občanské války.

Na zhoršující se situaci v zemi a její propojení s beztrestností minulých zločinů nyní upozorňuje také Úřad Vysokého komisaře OSN pro lidská práva, který vyzval Radu pro lidská práva k obnově svého mandátu k monitorování situace v zemi a ke sběru důkazního materiálu ohledně závažných porušování lidských práv. Současně zdůraznil, že řeše-

Situace na Srí Lance vyvolává protesty obyvatel [3]

ní krize na Srí Lance vyžaduje strukturální změny a že ostatní státy k tomuto mohou přispět například formou univerzální jurisdikce nebo cílených sankcí.

Téměř 200 obránců životního prostředí zabitých v roce 2023

Mezinárodní nevládní organizace Global Witness ve svém reportu *Missing voices* zveřejnila statistiky o zjištěném porušování práv obránců životního prostředí v minulém roce. Organizace zaregistrovala úmrtí 196 aktivistů, jejichž smrt je spojována s jejich aktivitou mířenou na ochranu životního prostředí. Organizace však odhaduje, že skutečné číslo je mnohem vyšší. Od počátku měření v roce 2012 organizace eviduje již 2106 mrtvých.

V roce 2023 bylo 43 % ze zabitých obránců příslušníky domorodých obyvatel. Nejvíce environmentálních aktivistů bylo zabito v Kolumbii, a to 79, dále v Brazílii, Hondurasu, Mexiku a na Filipínách. Tyto

Obrana přírody někdy aktivisty může stát život [4]

státy figurují na předních příčkách také v souhrnných statistikách vedených od roku 2012. K úmrtí dochází nejčastěji v rámci násilných a odstrašujících akcí ze strany států nebo společností majících opačné zájmy než aktivisté. K nejvíce úmrtím v minulém roce došlo v souvislosti s protesty proti těžebnímu průmyslu.

Organizace Global Witness upozorňuje také na množství obránců životního prostředí, kteří se kvůli svým aktivitám stávají obětmi nucených zmizení či únosů. Kritizuje i množství aktivistů, kteří jsou kvůli strachu nuceni se skrývat. Státy navíc často jejich aktivity prohlašují za nezákonné.

Obranná dohoda mezi Austrálií a Indonésií

Na konci srpna podepsali ministři obrany Austrálie a Indonésie dohodu o obranné spolupráci, která posílí vztahy obou zemí v oblasti obrany a bezpečnosti. Dohoda obsahuje například zvýšení kompatibility a operativnosti bezpečnostních složek, posílení spolupráce v oblasti námořní bezpečnosti a opatření proti terorismu, větší provázanost vojenského výcviku a vzdělávání nebo sdílení armádních technologií.

Státy zároveň představily první konkrétní krok v rámci nové dohody. Tím bude do současné doby jejich největší společné vojenské cvičení, jež se uskuteční v listopadu tohoto roku v přístavním městě Surabaya v Indonésii. Zahrnovat bude pozemní, námořní i letecké složky armád obou zemí.

Dohoda byla podepsána po téměř dvou letech jednání a političtí představitelé obou států ji přivítali jako významný milník ve vzájemných vztazích i pro podporu míru v celé asijsko-pacifické oblasti. Hlavní obranné priority obou států, které pojí nejdelší námořní hranice na světě, přitom i nadále zůstávají odlišné. Zatímco Austrálie je vázána množstvím podobných obranných dohod, Indonésie preferuje více nezávislou pozici. Dohoda nicméně dokládá rostoucí napětí v oblasti, pramenící především z potenciálního rizika ze strany Číny.

Poznámky

[1] Valné shromáždění OSN se kromě každoročního zářijového řádného zasedání schází také na mimořádných zasedáních nebo na mimořádných zasedáních v naléhavé věci (svolávaných v případě ohrožení míru a nečinnosti Rady bezpečnosti). Desáté mimořádné zasedání v naléhavé věci se průběžně schází již od roku 1997.

Austrálie a Indonésie utužily vzájemné vztahy [5]

[2] Občanská válka na Srí Lance byla konfliktem mezi separatistickou organizací Tygři osvobození tamilského Ílamu, známou také jako Tamilští tygři, a srílanskou vládou. V průběhu války podle odhadů zemřelo až 100 000 lidí, z toho podstatná část civilistů. Válečných zločinů se dopouštěly obě strany konfliktu.

Zdroje

- Bortoletto, F. (2024, srpen 21). Anti-LGBTQ+ crackdown in Bulgaria: calls for sanctions against Sofia multiply. *Eunews*. Získáno z <https://www.eunews.it/en/2024/08/21/anti-lgbtq-crackdown-in-bulgaria-calls-for-sanctions-against-sofia-multiply/>.
- Bulgarian parliament bans LGBTQ+ 'propaganda' in schools. (2024, srpen 7). *Le Monde*. Získáno z https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/08/07/bulgarian-parliament-bans-lgbtq-propaganda-in-schools_6711021_4.html.
- Ganguly, M. (2024, květen 14). 15 Years Since Sri Lanka's Conflict Ended, No Justice for War Crimes. *Human Rights Watch*. Získáno z <https://www.hrw.org/news/2024/05/14/15-years-sri-lankas-conflict-ended-no-justice-war-crimes>.
- Ganguly, M. (2024, srpen 26). UN Report Details Sri Lanka's Dire Rights Situation. *Human Rights Watch*. Získáno z <https://www.hrw.org/news/2024/08/26/un-report-details-sri-lankas-dire-rights-situation>.
- Global Witness. (2024, září). *Missing voices*. Dostupné z https://media.business-humanrights.org/media/documents/Global_Witness_Land_and_Environmental_Defenders_2024_report.pdf.
- Global Witness & Deutsche Welle (Brasil). (2024, září 9). Global Witness records 196 killings of environmental defenders in 2023 and highlights mining as the biggest industry driver. *Business & Human Rights Resource Centre*. Získáno z <https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/global-witness-records-196-killings-of-environmental-defenders-in-2023-and-highlights-mining-as-the-biggest-industry-driver/>.
- Jochecová, K. & Wax, E. & Lau, S. (2024, srpen 16). Bulgaria's new anti-LGBTQ+ law is official. Opponents beg EU to take action. *Politico*. Získáno z <https://www.politico.eu/article/bulgaria-anti-lgbtq-law-ban-propaganda-school-ruman-rudev/>.
- Jones, M. G. (2024, srpen 16). Why critics want an EU response to Bulgaria's law banning LGBTQ+ 'propaganda' in schools. *Euronews*. Získáno z <https://www.euronews.com/my-europe/2024/08/16/why-critics-want-an-eu-response-to-bulgarias-law-banning-lgbtq-propaganda-in-schools>.

- Marles, R. (2024, srpen 29). Australia-Indonesia Defence Cooperation Agreement Signed. *Australian Government - Defence*. Získáno z <https://www.minister.defence.gov.au/media-releases/2024-08-29/australia-indonesia-defence-cooperation-agreement-signed>.
- Pal, A. (2024, srpen 20). Australia and Indonesia seal treaty-level defence pact. *Reuters*. Získáno z <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/australia-indonesia-agree-defence-cooperation-agreement-2024-08-20/>.
- Palestinians take new seat at UN General Assembly. (2024, září 11). *Le Monde*. Získáno z https://www.lemonde.fr/en/international/article/2024/09/11/palestinians-take-new-seat-at-un-general-assembly_6725549_4.html.
- Sri Lanka: Crackdown Over Civil War Anniversary. (2024, květen 23). *Human Rights Watch*. Získáno z <https://www.hrw.org/news/2024/05/23/sri-lanka-crackdown-over-civil-war-anniversary>.
- Strangio, S. (2024, srpen 30). Indonesia and Australia Sign 'Historic' Defense Cooperation Agreement. *The Diplomat*. Získáno z <https://thediplomat.com/2024/08/indonesia-and-australia-sign-historic-defense-cooperation-agreement/>.
- UN General Assembly. (2024, září 13). *Advisory opinion of the International Court of Justice on the legal consequences arising from Israel's policies and practices in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem, and from the illegality of Israel's continued presence in the Occupied Palestinian Territory*. Dostupné z <https://documents.un.org/doc/undoc/ltd/n24/266/48/pdf/n2426648.pdf>.
- UN General Assembly. Tenth Emergency Special Session. Získáno z <https://www.un.org/en/ga/sessions/emergency10th.shtml>.
- UN General Assembly overwhelmingly calls for end of Israeli occupation. (2024, září 18). *Al Jazeera*. Získáno z <https://www.aljazeera.com/news/2024/9/18/un-general-assembly-overwhelmingly-calls-for-end-of-israeli-occupation>.
- United Nations. (2024, září 18). General Assembly Overwhelmingly Adopts Historic Text Demanding Israel End Its Unlawful Presence, Policies in Occupied Palestinian Territory within One Year. *UN Meetings Coverage and Press Releases*. Získáno z <https://press.un.org/en/2024/ga12626.doc.htm>.
- United Nations. (2024, září 18). UN General Assembly demands Israel end 'unlawful presence' in Occupied Palestinian Territory. *UN News*. Získáno z <https://news.un.org/en/story/2024/09/1154496>.
- UN OHCHR. (2024, srpen 22). *A/HRC/57/19: Situation of human rights in Sri Lanka - Comprehensive report of the United Nations High Commissioner for Human Rights - Advance unedited version*. Dostupné z <https://www.ohchr.org/en/documents/reports/ahrc5719-situation-human-rights-sri-lanka-comprehensive-report-united-nations>.

Fotografie

- [1] Palestinu v OSN nyní zastupuje Riyad Mansour. International Conference on the Question of Jerusalem, autor: UN Geneva, 28. červen 2019, zdroj: Flickr, CC BY-NC-ND 2.0 DEED.
- [2] Valné shromáždění podpořilo stanovisko MSD. United Nations General Assembly Hall, autor: GPA Photo Archive, 23. duben 2011, zdroj: Flickr, CC BY 2.0 DEED.
- [3] Situace na Srí Lance vyvolává protesty obyvatel. Sri Lanka Protests! #GoHomeGota2022 #SriLankaEconomicCrisis, autor: Nazly Ahmed, 29. duben 2022, zdroj: Flickr, CC BY-NC-SA 2.0 DEED. Upraveno: oříznutí.
- [4] Obrana přírody někdy aktivisty může stát život. Citizen with placard "Vote the environment" (cropped), autor: Thomas Good, 21. září 2014, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.
- [5] Austrálie a Indonésie utužily vzájemné vztahy. Australia Provides Additional Support to Indonesia's COVID-19 Response, autor: Australian Embassy Jakarta, 8. duben 2021, zdroj: Flickr, CC BY 2.0 DEED.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce: *Lucie Nechvátalová a Jiří Novák*

Nejvyšší správní soud: Sporné heslo nemusí být vždy nepřipustné

Barbora Headlandová

Nejvyšší správní soud posoudil dva případy týkající se užívání hesla „*From the River to the Sea, Palestine will be free*“, které bylo důvodem omezení shromáždění na podporu Palestiny. Nejvyšší správní soud dovedl, že toto heslo může být důvodem pro omezení shromažďovacího práva pouze v případě, kdy konkrétní okolnosti shromáždění budou svědčit o jeho užití v genocidním významu. Tento význam ovšem neshledal ani u jednoho ze shromáždění.

Nejvyšší správní soud (NSS) rozhodoval ve dvou případech omezení shromažďovacího práva. V prvním případě se jednalo o preventivní zakázání shromáždění Magistrátem hlavního města Prahy (magistrát) [1], ve druhém pouze o zakázání samotného hesla s tím, že pokud bude skandováno, bude rozpuštěno i celé shromáždění.

Postup Magistrátu hlavního města Prahy

Magistrát v obou případech vycházel ze závěrů Ministerstva vnitra (ministerstvo), které v reakci na útoky hnutí Hamás na Izrael ze 7. října 2023 označilo heslo „*From the River to the Sea, Palestine will be free*“ za potenciálně trestné z hlediska jeho genocidního charakteru, neboť ve spojitosti s teroristickými útoky bylo heslo primárně používáno jako symbol omezení práv obyvatel státu Izrael a jeho zničení. Proto mohlo být toto heslo legitimním důvodem pro omezení shromažďovacího práva.

Závěry ministerstva byly převzaty magistrátem, aniž by byly blíže zkoumány okolnosti svolaných shromáždění. V jednom z případů magistrát konstatoval, že shromáždění mělo vyzývat k popírání a omezování „*osobních a politických práv osob pro jejich národnost, původ, politické smýšlení a náboženské vyznání*“. Magistrát ovšem nijak nezkoumal kon-

Sporné heslo, které se objevovalo na shromážděních [1]

krétní kontext shromáždění ani obsah samotného hesla.

Závěry Městského soudu v Praze

Městský soud v Praze (městský soud) rozhodl v prosinci 2023 rozsudkem tak [2], že zrušil roz-

Městský soud v Praze rozhodl v podobné věci zcela odlišně [2]

hodnutí magistrátu ohledně zákazu shromáždění. Své rozhodnutí odůvodnil především tím, že bylo nutné zkoumat povahu hlavního hesla, nikoliv jej automaticky považovat za antisemitské. K výkladu byl přizván i znalec, z jehož posudku vyplynulo, že heslo má až pět různých významů, tudíž na něj nelze pohlížet pouze jako na „unesené“ heslo teroristickou organizací Hamás (viz Bulletin duben 2024, str. 39).

Ve druhém rozsudku v únoru rozhodl jiný senát městského soudu zcela opačně.[3] Závěry soudu vycházely především ze striktnější judikatury zahraničních soudů, které uznaly, že veřejný zájem může převážit nad svobodou projevu. Podle městského soudu nelze vnímat heslo pouze v kontextu České republiky, ale v celosvětovém měřítku, tedy nelze přehlížet jeho nepřipustné a genocidní významy. Soud na závěr uvedl, že k naplnění účelu shromáždění mohlo dojít i bez skandování tohoto hesla.

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu

NSS ve svých rozhodnutích [4] sice uznal, že shromažďovací právo může být omezeno z důvodu sporného hesla, je ale vždy nutné zkoumat konkrétní okolnosti případu a celkový kontext shromáždění. Pokud zde nebudou známky nepřipustného či genocidního významu hesla, není důvod takové shromáždění omezovat. Splnění podmínek je proto

potřeba zkoumat v každém jednotlivém případě, nelze aplikovat jeden závěr na všechny případy.

Zákaz shromáždění, které bylo svoláno za účelem podpory mírového chápání hesla, je možný pouze tehdy, pokud bude prokázáno, že skutečným účelem shromáždění je podpora antisemitských a nepřipustných významů tohoto hesla. To samé se vztahuje i na zákaz použití samotného hesla na shromáždění, kdy je opět nutné, aby z použití hesla vyplynulo, že je chápáno a používáno v genocidním a nepřipustném významu.

NSS se tak v jednom případě ztotožnil se závěry městského soudu a kasační stížnost zamítl, ve druhém případě zrušil rozsudek městského soudu a věc vrátil k dalšímu řízení.

Poznámky

- [1] Rozhodnutí Magistrátu hlavního města Prahy ze dne 30. listopadu 2023, č. j. MHMP 2503664/2023.
- [2] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. prosince 2023, č. j. 14 A 166/2023-84.
- [3] Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 28. února 2024, č. j. 9 A 141/2023-58.
- [4] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. srpna 2024, č. j. 1 As 15/2024-39 a 6 As 85/2024-54.

Zdroje

- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. srpna 2024, č. j. 1 As 15/2024-39 a 6 As 85/2024-54. Získáno z <https://vyhledavac.nssoud.cz/DokumentOriginal/Text/724372>, <https://vyhledavac.nssoud.cz/DokumentOriginal/Text/724434>.
- Dostálová, S. (2024, srpen). *NSS se vyjádřil k možnostem omezení užívání hesla „From the River to the Sea, Palestine will be free“ na shromážděních* [tisková zpráva]. Získáno z <https://www.nssoud.cz/aktualne/tiskove-zpravy/detail/nejvyssi-spravni-soud-se-vyjadril-k-moznostem-omezeni-uzivani-hesla-from-the-river-to-the-sea-palestine-will-be-free-na-shromazdenich>.

Fotografie

- [1] Sporné heslo, které se objevovalo na shromážděních. Free Palestine from the river to the sea, Schiedam (2023) 01, autor: Donald Trung Quoc Don (Chū Hán: 徵國華), 30. říjen 2023, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [2] Městský soud v Praze rozhodl v podobné věci zcela odlišně. Praha, Nové Město, budova Městského soudu s kašnou, autor: Aktron, 29. srpen 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.

Asistence porodních asistentek u domácích porodů z pohledu Ústavního soudu

Anna Pěničková

Ústavní soud se poprvé meritorně zabýval otázkou domácích porodů a tím, zda je mohou porodní asistentky vést. Článek přibližuje klíčové body tohoto významného rozhodnutí, které se odvrací od dosud převažující rozhodovací právní praxe a na jehož základě mohou nově porodní asistentky u domácích porodů asistovat.

Stěžovatelkami jsou porodní asistentka a žena, která měla o služby této asistentky zájem. Dohromady podaly ústavní stížnost, kde tvrdí, že současná legislativa a související soudní rozhodnutí porušují základní lidská práva. Konkrétně se domnívají, že jsou omezena práva rodiček na soukromí, rodinu a zdraví, a že je zasahováno do práva porodní asistentky na svobodné podnikání.

Cesta stěžovatelek k ústavní stížnosti

První stěžovatelka v roce 2015 požádala o rozšíření oprávnění k poskytování zdravotních služeb v oblasti porodnictví. Konkrétně chtěla vést fyziologické porody mimo nemocnice, což nebylo zahrnuto v jejím stávajícím oprávnění, které se týkalo pouze ošetrovatelské péče v souvislosti s těhotenstvím a porodem. Správní orgány původně řízení zastavily s odkazem na překážku věci rozhodnuté, avšak Krajský soud v Praze rozhodnutí zrušil. Po novém projednání správní orgány žádost zamítly jako nepřijatelnou s odvoláním na to, že porodní asistentka není oprávněna vést fyziologické porody mimo zdravotnické zařízení [1].

Krajský soud v rámci žaloby stěžovatelky sice uznal, že žádost neměla být zamítnuta jako zjevně nepřijatelná, ale věcně posouzená. Přesto však souhlasil s konečným verdiktem správních orgánů. Nejvyšší správní soud následně zamítl kasační stížnost stěžovatelek a potvrdil, že vedení fyziologických porodů mimo nemocnici je podmíněno technickým a věcným vybavením, které je stanovené vyhláškou o zdravotnických zařízeních, což v domácím pro-

Kde a jak se rozhodne žena родit je její svobodná volba [1]

středí není možné splnit [2]. Dalším krokem stěžovatelek byla proto ústavní stížnost.

Dosavadní pohled rozhodovací soudní a úřední praxe

Dlouhodobá praxe zastávala myšlenku, že domácí porody nejsou právně zakázány, ale porodní asistentky mohou vést porody pouze v zařízeních splňujících požadavky stanovené vyhláškou o vybavení zdravotnických zařízení. V domácím prostředí tyto požadavky splnit nelze, což znemožňuje asistentkám odborně vést porody doma.

Ústavní soud (ÚS) požádal o vyjádření také Ministerstvo zdravotnictví. To uvedlo, že české právní předpisy sledují legitimní cíl zajistit kvalitní a bezpečnou péči pro rodičky a novorozence, přičemž riziko komplikací u porodu vyžaduje rychlou lékařskou intervenci, kterou domácí prostředí nemůže garantovat.

Kvůli současné právní úpravě u domácích porodů častěji asistují duly [2]

Tato právní úprava však podle stěžovatelek vytváří situaci, kdy ženy mohou rodit doma, ale nemohou přitom využít služeb odborně kvalifikované porodní asistentky, protože by jim za vedení domácího porodu hrozila pokuta až jeden milion korun za neoprávněné poskytování zdravotních služeb [3]. Místo toho mohou ženy doma využít pomoci neoprávněných osob, jako jsou duly, na které právní předpisy žádné požadavky nekladou.

Stěžovatelky proto tvrdí, že tato úprava porušuje práva žen na ochranu soukromí, rodinného života a zdraví, stejně jako právo porodních asistentek na podnikání. Ministerstvo zdravotnictví však trvá na tom, že současná úprava je přiměřená a zaměřená na ochranu zdraví a život.

Otázkou domácích porodů se mimo jiné v minulosti zabýval Evropský soud pro lidská práva (blíže viz prosincové vydání Bulletinu z roku 2016). Ten ve věci *Dubská a Krejzová proti České republice* potvrdil, že český právní rámec týkající se domácích porodů je v souladu s ochranou práva na soukromý a rodinný život, stejně jako s ochranou zdraví a zájmem dítěte.

Ústavní soud přichází s novými poznatky

ÚS sice zamítl stížnost pro nedůvodnost, zároveň ale vyjasnil některé právní otázky a naznačil možné směry budoucí legislativy. Na úvod vysvětlil, že si uvědomuje, jak jedinečný a choulostivý okamžik v životě žen je porod a zdůraznil, že rozhodnutí o místě porodu je osobní volbou každé ženy, při-

čemž je zároveň nutné zohlednit i zájem na bezpečnosti matky i dítěte.

Základní právo na domácí porod z ústavního pořádku dle ÚS neplyne a neplyne z něj ani právo na to, aby nad domácími porody stát přebíral garanci v podobě toho, že by je považoval za zdravotní péči. Zároveň však z ústavního pořádku plyne právo žen na ochranu jejich soukromého života a osobní autonomie, právo na ochranu fyzické i psychické integrity a právo na ochranu zdraví.

ÚS upozorňuje, že porod, na rozdíl od jiné zdravotní péče, je fyziologický proces probíhající víceméně samovolně a zdravotnický pracovník není hlavním hybatelem celého procesu, jeho role je při obvyklém běhu věcí pomocná. Podle ÚS nelze vedení domácích porodů považovat za zdravotní službu, a porodní asistentky tak nemají právo tyto porody provádět.

Soud však zároveň zdůraznil, že ženy si mohou svobodně zvolit, kde a jak chtějí rodit. Česká právní úprava domácí porody jako takové nezakazuje, neposkytuje jim ovšem garance ve formě zdravotní péče. Pokud se žena může rozhodnout pro domácí porod a využít k tomu asistenci například dul či jiných osob, aniž by to právní úprava jakkoli zakazovala, neexistuje rozumný důvod, proč by nemohla využít služeb osoby odborně vzdělané v oblasti porodnictví, byť nepůjde o poskytnutí zdravotní služby.

Budoucnost domácích porodů s porodními asistentkami

Protože vyjádření v tomto nálezu pouze shrnuje výkladovou praxi a má popisný charakter, ÚS apeluje na orgány zákonodárné a výkonné moci, aby nepřehlížely problémy, které současná právní úprava v oblasti domácích porodů přináší, a pro lepší srozumitelnost a předvídatelnost do budoucna reflektovaly vývoj v oblasti porodnictví a reprodukčních práv.

Aktuálně tedy porodní asistentky mohou vést domácí porody, je ale nutné, aby během vedení porodu nešlo o poskytování zdravotní služby podle současných právních předpisů. Podle nich totiž mohou porodní asistentky vést porod jako zdravotní službu pouze ve zdravotních zařízeních.

I když je vedení porodu mimo zdravotnické zařízení nyní limitováno, ÚS připustil, že se situace může v budoucnu změnit. Závisí to především na rozhodnutí zákonodárců, kteří budou muset zvážit všechny aspekty této problematiky, včetně práv rodiček, bezpečnosti dětí a dostupnosti zdravotní péče.

Poznámky

- [1] Dle § 6 odst. 2 zákona o nelékařských zdravotnických povoláních je porodní asistentka zdravotnický pracovník, jehož působnost je jasně vymezena zákonem. Může poskytovat komplexní péči ženě v průběhu těhotenství, porodu a šestinedělí, pokud probíhají fyziologicky. Své činnosti vykonává samostatně, bez nutnosti lékařského dohledu, pokud se jedná o fyziologický průběh.
- [2] Vyhláška popisuje, jak by mělo vypadat pracoviště porodní asistentky. Místnost pro vedení porodu musí být dostatečně prostorná a vybavená např. porodním lůžkem, vyšetřovacím světlem, nástroji pro přestřížení pupečnické šňůry či přístroji pro sledování srdeční činnosti plodu a matky.

Ústavní soud si uvědomuje, jak jedinečný a choulostivý okamžik v životě žen je porod [3]

Přes kvalitnější vybavení zdravotních zařízení se ženy mohou bezpečněji cítit doma[4]

- [3] Zdravotní služba je obecnější pojem, který zahrnuje širokou škálu činností spojených se zdravím, nejen samotnou péči o nemocného. Podle zákona o zdravotních službách se jedná o poskytování zdravotní péče zdravotnickými pracovníky a činnosti jiných odborných pracovníků vykonávané v přímé souvislosti s poskytováním zdravotní péče, dále konzultační služby, nakládání s tělem zemřelého, zdravotnickou záchrannou službu a další. Zdravotní péče je pak specifickým druhem zdravotní služby a představuje soubor činností a opatření prováděných za účelem ochrany, obnovy a udržení zdraví.

Zdroje

Nález Ústavního soudu ze dne 28.8.2024, sp.zn. I. ÚS 2746/23. Získáno z https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2024/1-2746-23_AN.pdf

Shrnutí nálezů Ústavního soudu ze dne 28.8.2024. Získáno z https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2024/Otazky_a_odpovedi_domaci_porody.pdf

Abbasi, K. (2024, září). Porodní asistentky mohou vést domácí porody. Při poskytování této služby však nepůjde o poskytování zdravotní péče [tisková zpráva]. Získáno z <https://www.usoud.cz/aktualne/porodni-asistentky-mohou-vest-domaci-porody-pri-poskytovani-teto-sluzby-vsak-nepujde-o-poskytovani-zdravotni-pece>

Fotografie

- [1] Kde a jak se rozhodne žena rodit je její svobodná volba. Pregnant woman (third trimester of pregnancy), autor: Petar Milošević, 7.březen 2018, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.
- [2] Kvůli současné právní úpravě u domácích porodů častěji asistují doly. Fotos produzidas pelo Senado (25184345764), autor: Jefferson Rudy/Senado Federal, 7. března 2016, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0 DEED.
- [3] Ústavní soud si uvědomuje, jak jedinečný a choulostivý okamžik v životě žen je porod. Umbilical-newborn, autor: Meutia Chærani - Indradi Soemardjan, 13. květen 2006, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.
- [4] Přes kvalitnější vybavení zdravotních zařízení se ženy mohou bezpečněji cítit doma. Water birth delivery room, autor: RZFang, 2.leden 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0 DEED.

Prezident se postavil za soudní přísedící

Denis Pauk

Již od dob, kdy byl ministrem spravedlnosti Jiří Pospíšil, se vedou debaty o postavení přísedících. Vláda proto vytvořila návrh zákona, který cílil na zefektivnění justičního systému a úsporu několika milionů omezením laické účasti na soudním rozhodování. Návrh prošel Parlamentem, a to i přes prezidentovo veto.

V českém právním řádě se na soudním rozhodování mnohdy podílí přísedící – dříve označovaní za soudce z lidu. Ti mají do soudního řízení přinést laický pohled, zajistit spravedlivý průběh jednání a zamezit svévolnému rozhodování samosoudců. Ti v současnosti rozhodují s přísedícími v tříčlenných senátech složených z předsedy senátu, kterým může být pouze soudce, a dvou laických přísedících. Při rozhodování mají všichni členové senátu stejný počet hlasů, což znamená, že přísedící mohou soudce přehlasovat. Civilní soudy rozhodují za účasti přísedících ve věcech pracovněprávních. V první instanci se přísedící podílí i na rozhodování okresních a krajských trestních soudů.

Omezení soudců z lidu

Návrh mířil na snížení účasti laického prvku na co nejmenší možná čísla. Kromě úspory přes 8 milionů korun ročně si poslanci slibují také omezení byrokracie. Přísedící by podle novely přestali působit v trestních senátech okresních soudů. V některých případech by nemohli rozhodovat ani v trestních senátech soudů krajských. Zachováni by byli v případě, že v prvním stupni krajský soud rozhoduje o některých zvláště závažných zločinech.[1]

Ministr spravedlnosti Pavel Blažek na debatě Poslanecké sněmovny tvrdil, že systém už nefunguje tak, jak byl v minulosti zákon zamýšlen. Přítomnost laiků tak podle něj rozhodování spíše komplikuje, než aby něco reálně přinášela.

Ministr pro legislativu Michal Šalomoun v rozpravě k návrhu uvedl, že z vlastní zkušenosti soudí, že přísedící jsou u soudních řízení v zásadě jen do

Ministr pro legislativu Šalomoun rozhodnutí prezidenta respektuje, za návrhem zákona však stojí [1]

počtu. Při jednání, kterých se účastnil, se údajně na nic neptali a na rozhodnutí podle něj nemají v podstatě žádný podstatný vliv. Připustil však i možnost, že naopak přísedící v trestních věcech promlouvají jak do otázky viny, tak do otázky trestu. „*A teď si vezměte, že tam jsou dva takoví přísedící, a teď mají úplně opačný názor než ten soudce-profesionál, a pak ten soudce-profesionál to musí odůvodnit, byť o tom vlastně vůbec není vnitřně přesvědčen,*“ dodal ministr Šalomoun. Zastal tak názor, že justice může stejně kvalitně a spravedlivě rozhodovat i bez přísedících.

Kritika návrhu

Stanovisko si vzali za své také poslanci. Ti ve třetím čtení návrh schválili většinou 86 hlasů ze 160 přítomných. Proti hlasovali pouze poslanci hnutí ANO a SPD. Ti návrh kritizovali, neboť komise pro trestní právo, soukromé právo a veřejné právo označily návrh za nedostatečně projednaný a nepřesvědčivě

odůvodněný, přičemž se vyslovily i tak, že zrušení laického prvku na soudním rozhodování je věcně nesprávné. Roli v hlasování nesouhlasících poslanců hrálo zřejmě i komparativní hledisko, neboť se dovolávali skutečnosti, že okolní země EU institut přisedících znají.

Kritikům se nelíbí také vůle k omezení laického prvku sama o sobě. Tvrdí, že jsou přisedící nejen zárukou spravedlnosti soudního řízení, ale také veřejnou kontrolou každého soudního řízení, kterého se účastní. Dodávají, že úspora osm milionů korun je v kontrastu s možným zásahem do spravedlnosti justice nízká, a tudíž také nevýznamná.

Prezidentské veto

Prezident Pavel vládní návrh novely zákona, který předpokládal podstatné omezení účasti přisedících na soudním rozhodování, na začátku září vetoval. V dopise předsedkyni Sněmovny napsal, že zrušení přisedících měla předcházet důkladnější analýza. „Rovněž se domnívám, že přijetí tak důležité změny v soudnictví jako jednom z pilířů demokracie měla předcházet podrobná politická debata tak, aby předloha měla větší oporu i v hlasech opozice,“ dodal.

Prezident argumentuje také právní teorií. Ta podle něj „formuluje řadu relevantních důvodů pro zachování laického prvku v rozhodování soudů, může přispět k demokratizaci, legitimitě a otevřenosti soudnictví, pozitivně ovlivnit úroveň soudního rozhodování anebo přispět ke zvýšení důvěry veřejnosti v justici.“

Přehlasování veta

Ministr Šalomoun, stejně jako někteří vládní poslanci, tvrdí, že je revize justičního systému včetně postavení přisedících plánována již téměř dvacet let. Rozhodnutí prezidenta Pavla proto respektuje jako jeho ústavní právo. Za vládním návrhem zákona však přesto stojí.

Tento postoj vyjádřila i sněmovna, která prezidentské veto přehlasovala většinou 107 hlasů. Proti se vyslovilo zejména opoziční hnutí ANO a SPD. Novela o omezení přisedících tak nabude účinnosti k 1. lednu 2025.

Poznámka

[1] Čl. III bod 5. vládního návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích.

Prezident Pavel vetoval návrh zákona, kterým by se omezila účast laiků na soudním řízení [2]

Zdroje

- Omezení přisedících v rozhodování soudů se bude týkat i trestních řízení před KS (2024, červen 27). *Advokátní deník*. Získáno z <https://advokatnidenik.cz/2024/06/27/omezeni-prisedicich-v-rozhodovani-soudu-se-bude-tykat-i-trestnich-rizeni-pred-ks/>.
- Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. (2024). *Hlasovací protokol ke 108. schůzi, 73. hlasování, 26. června 2024, 11:45:00, Novela zákona o soudech a soudcích – EU*. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=83276>.
- Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. (2024). *Hlasovací protokol k 115. schůzi, 56. hlasování, 22. října 2024, 19:50:00, Novela zákona o soudech a soudcích – EU*. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?g=83819&l=cz>.
- Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. (2024). *Stenografický zápis 92. schůze, 7. února 2024, stenozáznam projednání vládního návrhu zákona o soudech a soudcích*. Dostupné z <https://www.psp.cz/eknih/2021ps/stenprot/092schuz/bqbs/b04701601.htm>.
- Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. (2024). *Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přisedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony*. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=240149>.
- Řepka, V. (2023, červen). *Novela zákona o soudech a soudcích reviduje právní úpravu týkající se soudních přisedících*. Získáno z <https://justice.cz/web/msp/tiskove-zpravy/-/clanek/novela-zakona-o-soudech-a-soudcich-reviduje-pravni-upravu-tykajici-se-soudnich-prisedicich>.
- Vláda České republiky. (2024). *ČTK: Pavel vetoval novelu, která by omezila přisedící v rozhodování soudů*. Dostupné z <https://uv.gov.cz/scripts/detail.php?id=215157&tmplid=50>.

Fotografie

- [1] Ministr pro legislativu Šalomoun rozhodnutí prezidenta respektuje, za návrhem zákona však stojí. Ministr pro legislativu Michal Šalomoun 2021 (cropped), autor: Pirátská strana, 15. prosinec 2021, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0 DEED.
- [2] Prezident Pavel vetoval návrh zákona, kterým by se omezila účast laiků na soudním řízení. Czech President Pavel to MEPs: “If Ukraine fails, so will we,” autor: European Parliament, 5. říjen 2023, zdroj: Flickr, CC BY 2.0 DEED.

Aktuality české sekce

Jakub Dubják

Mezinárodní sankce na ruský majetek před Ústavním soudem

Ústavní soud (ÚS) ve svých dvou nedávných usneseních [1] dostal příležitost zahrnout do svých úvah majetek Ruské federace. Finanční analytický úřad (FAÚ) vydal v loňském listopadu celkem dvě před ÚS napadená předběžná opatření. Těmi FAÚ vztáhl účinky nařízení o omezujících opatřeních [2] na vybraný majetek Ruské federace (stěžovatelky) na území ČR. Jednalo se o nemovitosti evidované v duplicitním vlastnictví stěžovatelky a blíže nespécifikované vedlejší účastnice a dále o peněžní prostředky stěžovatelky na bankovním účtu.

Stěžovatelka se po správním řízení neobrátila na správní soudy, ale přímo na ÚS. To odůvodnila tím, že předběžná opatření jsou ze soudního přezkumu vyloučena. Tento krok však nakonec vedl k tomu, že ÚS celkem dvě ústavní stížnosti z procesních důvodů odmítl pro jejich předčasnost. ÚS připustil, že otázka aplikace tzv. kompetenční vyluky v kontextu rozhodnutí předběžné povahy „není zcela jistá“. ÚS nicméně zdůraznil, že pro výklad soudního řádu správního zastává primární roli Nejvyšší správní soud (NSS) a ten se k této otázce v podobném případě doposud nevyjádřil.

Ruské velvyslanectví v Praze [1]

Případ se týkal institutu předběžného opatření [2]

ÚS naznačil, že v rámci své argumentace mohla stěžovatelka zvažovat použití argumentu významem věci podstatně přesahujícím její vlastní zájmy. Případně mohla argumentovat i značnými průtahy řízení, v rámci kterých došlo k vydání napadených opatření. Samo nařízení o omezujících opatřeních navíc dle preambule ctí právo na spravedlivý proces a účinnou ochranu. Pouhé tvrzení, že není jasné, kdy dojde k vydání samotného rozhodnutí, ÚS nepovažoval za dostatečné.

Vrcholná trojice české justice má konečně ECLI

Evropský prostor coby prostor svobody, bezpečnosti a práva, kde dochází k právní spolupráci, se neobejde bez znalosti právních systémů jednotlivých

ECLI je nástrojem evropské justice [3]

členských států. Znalost judikatury soudů členských států je v tomto ohledu klíčová. Vyhledávání relevantní judikatury bez jednotného systému může být vyčerpávající a časově náročné. K usnadnění procesu má společně s dalšími nástroji přispívat tzv. ECLI.

ECLI neboli evropský identifikátor judikatury je koncept postavený na čl. 67 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie.[3] Ten coby společný systém pro identifikaci, citace a metadata judikatury společně s portálem evropské e-justice napomáhá uživatelům získat výše nastíněné informace.[4] Cílem zde není pouze zajistit přístup k samotným rozhodnutím, ale ideálně i k jejich překladům a případným shrnutím.

Nejvyšší soud (NS) je v rámci ČR koordinátorem pro ECLI. Do letošního léta byla Evropské komisi za účelem provozování ECLI search engine (unijní online vyhledávač ECLI) posílána pouze data za NS a ÚS. S koncem léta se přidal také NSS a trojice je tak kompletní a zahraniční zájemci jak z řad laiků, tak odborníků se mohou o české judikatuře dozvědět o to snáze a o to více.

Pomocná ruka podaná zaměstnavatelům v boji proti diskriminaci

Veřejný ochránce práv (VOP) vydal koncem léta své doporučení s cílem pomoci zaměstnavatelům vyvarovat se diskriminaci na pracovišti. VOP ve

svém doporučení zohledňuje jak praxi, se kterou se doposud setkal, tak relevantní judikaturu českých a mezinárodních soudů. Společně se svým doporučením rovněž přichází se seriálem na sociálních sítích věnovaným „*tipům, jak nediskriminovat v zaměstnání*“. Seriál startuje symbolicky na patnácté výročí od nabytí účinnosti antidiskriminačního zákona.

Zaměstnavatelé mají nyní k dispozici příručku ve dvou verzích, a sice plnou verzi s téměř stovkou stran a její značně zkrácenou verzi.[5] Pozornost je zde věnována čtyřem obsáhlejšími tematickým celkům. Jedná se o problematiku výběru nového zaměstnance, otázky podmínek v zaměstnání, úskalí spojená s ukončením pracovního poměru a v neposlední řadě i vzhled do možných důsledků diskriminace. Ke každému z těchto témat příručka obsahuje vedle teoretického vysvětlení i praktické příklady, a to jak hypotetické, tak reálné z praxe.

20 milionů na zlepšení českého ovzduší

Čl. 35 Listiny základních práv a svobod zaručuje právo na příznivé životní prostředí. ÚS již v jeho usnesení IV. ÚS 411/99 zahrnul ovzduší mezi hlavní složky životního prostředí společně s vodou a půdou. Např. zákon o ochraně ovzduší rozumí pod ochranou ovzduší snižování úrovně jeho znečištění a s tím související předcházení dalšímu znečišťování. Ministerstvo životního prostředí (MŽP) již dříve přijalo početná opatření s cílem zlepšit kvalitu ovzduší (např. opatření proti smogu).

MŽP ve spolupráci se Státním fondem životního prostředí nyní přichází s finančním příspěvkem ve výši 20 milionů korun na zlepšení kvality ovzduší v českých obcích. Příspěvek má napomoci s per-

Ministerstvo životního prostředí [4]

sonálními kapacitami potřebnými pro urychlení realizací akčních plánů pro čistší ovzduší neboli aktivit, které mají skutečně zlepšit stav ovzduší. Žádosti mohou od 1. října do 28. února příštího roku podávat kraje, obce s rozšířenou působností společně s Prahou a jejími městskými částmi.

Poznámky

- [1] Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. srpna 2024, sp. zn. ÚS 1965/24 a usnesení Ústavního soudu ze dne 14. srpna 2024 sp. zn. I. ÚS 1993/24.
- [2] Nařízení Rady (EU) č. 269/2014 ze dne 17. března 2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem narušujícím nebo ohrožujícím územní celistvost, svrchovanost a nezávislost Ukrajiny.
- [3] Evropská unie tvoří prostor svobody, bezpečnosti a práva při respektování základních práv a různých právních systémů a tradic členských států.
- [4] Blíže k ECLI viz např. https://e-justice.europa.eu/content_european_case_law_identifier_ecli-175-cs.do.
- [5] Obě verze příručky spolu s tiskovou zprávou jsou k nahlédnutí zde https://www.ochrance.cz/aktualne/ombudsman_chce_zaměstnavatelum_pomocet_resit_diskriminaci/.

Zdroje

- Ježek, M. Pod evropským identifikátorem judikatury (ECLI) jsou nově dohledatelná rozhodnutí všech tří českých vrcholných soudů [tisková zpráva]. Získáno z https://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/web/Proverejnostamedia~TiskovezpravyNejvyšshosoudu~Pod_evropskym_identifikátorem_judikatury__ECLI__jsou_nove_dohledatelna_rozhodnuti_vsech_tri_ceskych_vrcholnych_soudu~?openDocument&lng=CZ.
- Krejčí, V. & Tiskové oddělení MŽP. Ministerstvo posílá samosprávám 20 milionů, dohlédnou na zlepšení ovzduší v českých obcích [tisková zpráva]. Získáno z https://www.mzp.cz/cz/news_20240905_Ministerstvo-posila-samospravam-20-milionu-dohlednou-na-zlepseni-ovzdusi-v-ceskych-obcich.
- Nařízení Rady (EU) č. 269/2014 ze dne 17. března 2014 o omezujících opatřeních vzhledem k činnostem narušujícím nebo ohrožujícím územní celistvost, svrchovanost a nezávislost Ukrajiny. Získáno z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0269>.
- Pakostová, E. Pod evropským ECLI jsou nově dohledatelná rozhodnutí tří českých vrcholných soudů. *www.ceska-justice.cz*. Získáno z <https://www.ceska-justice.cz/2024/09/pod-evropskym-ecli-jsou-nove-dohledatelna-rozhodnuti-tri-ceskych-vrcholnych-soudu/>.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. října 1999, sp. zn. IV. ÚS 411/99. Získáno z <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=34807&pos=81&cnt=89&typ=result>.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. srpna 2024, sp. zn. ÚS 1965/24. Získáno z https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2024/1-1965-24-AN.pdf.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. srpna 2024, sp. zn. I. ÚS 1993/24. Získáno z https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2024/1-1993-24-AN.pdf.
- Veřejný ochránce práv. (2024, srpen). Ombudsman chce zaměstnavatelům pomoci řešit diskriminaci [tisková zpráva]. Získáno z https://www.ochrance.cz/aktualne/ombudsman_chce_zaměstnavatelum_pomocet_resit_diskriminaci/.

Příznivé pracovní prostředí je nediskriminační [5]

- Veřejný ochránce práv. (2024). *Jak se vyhnout diskriminaci na pracovišti: Doporučení pro zaměstnavatele*. Získáno z <https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/DIS%2072-2023%20CZ.pdf>.
- Veřejný ochránce práv. (2024). *Nejčastější případy diskriminace na pracovišti a jak se jim vyhnout: praktická příručka práva na rovné zacházení pro zaměstnavatele: Doporučení veřejného ochránce práv 2023*. Získáno z https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/nejcastejsi_pripady_diskriminace_na_pracovisti_a_jak_se_jim_vyhnut_-_prakticka_prirucka.pdf.
- Závěry Rady, které doporučují zavedení identifikátoru evropské judikatury (European Case Law Identifier – ECLI) a stanovení minimálního souboru jednotných metadat o judikatuře ze dne 29. 4. 2011. Získáno z https://publications.europa.eu/resource/cellar/751c143b-1b13-4888-a626-1a51e3ae821f.0007.03/DOC_1.
- Z. č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů.

Fotografie

- [1] Ruské velvyslanectví v Praze. Russian embassy Prague 2355, autor: Hynek Moravec, červen 2007, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.
- [2] Případ se týkal institutu předběžného opatření. Paris Allégorie Justice bourse 2012, autor: JLPC, 23. říjen 2012, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.
- [3] ECLI je nástrojem evropské justice. European Court of Justice (ECJ) in Luxembourg with flags 0017 (1674479483), autor: Cédric Puisney, 18. listopad 2006, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0 DEED.
- [4] Ministerstvo životního prostředí. Ministerstvo životního prostředí ČR Vršovice, autor: Petr Vilgus, 2. březen 2013, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.
- [5] Příznivé pracovní prostředí je nediskriminační. Satalice, Budovatelská 8, Ekotez, autor: ŠJů, 3. duben 2014, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0 DEED.

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních článků o lidských právech

Jakub Dubják

Vnitrostátní právo

Brožovský, P. Když kodex nestačí aneb *o etice a cti na kolbištích práva*. Bulletin advokacie 9/2024.

ÚS: K zásadě zákazu *reformationis in peius* jako projevu dispoziční zásady v občanském soudním řízení. Bulletin advokacie 9/2024.

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

SD EU: Agenda předběžných otázek se částečně přenáší ze Soudního dvora EU na Tribunál. Bulletin advokacie 9/2024.

Ilustrační fotografie [1]

Šanta, J. & Šanta, I. Virtuálně meny – aktuální právní úprava Evropské unie. Státní zastupitelství 2/2024.

Politologie, mezinárodní vztahy a zahraniční politika

Baumgartner, L., Tomášů, J., Macháčková, I. & Rektořík, Z. Výzvy pro výuku cizích jazyků (francouzštiny, němčiny, ruštiny) v rezortu Ministerstva obrany ČR v aktuální geopolitické situaci. Vojenské rozhledy 3/2024.

Tejnská, K. Pravidla výkonu trestní jurisdikce podle Dohody mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými o spolupráci v oblasti obrany (DCA). Státní zastupitelství 1/2024.

Vrbata, A. Venezuela: Umírání Chávismu a Brazílská levice. Mezinárodní politika. 23. 9. 2024.

Fotografie

[1] Ilustrační fotografie. Bound volumes of the Harvard International Law Journal, autor: J.-H. Janßen, 7. březen 2019, zdroj: Wikimedia Commons, CCo 1.0, upraveno: oříznuto.

Redakce Bulletinu

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce:

Mgr. Nikola Burdová

Nikola vystudovala Právnickou fakultu na Karlově univerzitě v Praze. Vedle lidských práv se zajímá o mezinárodní humanitární právo nebo také o právo trestní. V minulosti se věnovala například dobrovolnictví pro Amnesty International a zúčastnila se stáže v neziskové organizaci zaměřující se na uprchlické a azylové právo. Momentálně pracuje v advokátní kanceláři.

Stážisté:

Veronika Kubáňová: Veronika studovala právo na Právnické fakultě a lidská práva na Università degli Studi di Udine v Itálii. Během studia pracovala v mezinárodních advokátních kancelářích, avšak i ve větších nadnárodních společnostech. Absolvovala několik zahraničních pobytů, mimo jiné ve Spojených státech amerických. Zajímá se o Sýrii a legalitu ozbrojených konfliktů v mezinárodním právu veřejném.

Adéla Čapková: Adéla studuje práva na Právnické fakultě v Brně. Během studia absolvovala stáž na Ústavním soudě a trestním úseku Krajského soudu Brno. Zájem má především o trestní a ústavní právo a také lidská práva. Ráda se věnuje umění, zejména malbě a divadlu.

Klára Popelková: Klára je studentkou Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a během studia ji nejvíce oslovilo mezinárodní trestní právo, kterému by se chtěla věnovat i nadále. Absolvovala zahraniční studijní pobyt ve Slovinsku se zaměřením na srovnávací ústavní a mezinárodní právo. Ve volném čase byste ji nejčastěji potkali při sportu, na horách nebo při cestování s batohem na zádech.

Adéla Hrdá: Adéla kombinuje studium Právnické fakulty spolu se studiem Mezinárodních vztahů a Evropských studií na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. V rámci svých studií se zabývá lidskými právy a právem evropským, dále ji zajímá problematika humanitárních intervencí.

Absolvovala zahraniční pobyt na Utrechtské univerzitě, kde se věnovala regionální ochraně lidských práv v Evropě.

2) Evropský systém ochrany LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Tomáš Opat

Tomáš vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, kde se věnoval především mezinárodnímu právu a lidským právům. Po škole nastoupil na stáž v NATO, kde působil v sekci politického plánování kanceláře generálního tajemníka. V současné době pracuje jako asistent v Evropském parlamentu, kde se věnuje především otázkám rovnosti pohlaví a práv LGBTIQ+.

Mgr. Natálie Dřínovská

Natálie vystudovala Právnickou fakultu Masarykovy univerzity a nyní studuje evropské právo na Univerzitě v Leidenu. V minulosti působila jako stážistka a/nebo asistentka na Nejvyšším správním soudu a Ústavním soudu. Zajímá se především o právo EU, jeho vztah s národními (ústavními) právními systémy a o mechanismus předběžných otázek a Soudní dvůr EU.

Stážisté:

Johana Marešová: Johana studuje třetím rokem práva na Univerzitě Karlově. Nejvíce ji baví evropské právo a trestní právo. Během svého studia absolvovala stáž na Ústavním soudě a v současné době pracuje v advokátní kanceláři.

Sára Aiblová: Sára studuje v posledním ročníku brněnské Právnické fakulty. Během svého studia absolvovala stáže na Nejvyšším správním soudu a Ústavním soudu, od druhého ročníku je členkou Akademického senátu PrF. Blízká jsou jí především témata diskriminace, feminismu a vězeňství.

Natália Hamadejová: Natália je studentkou práv na Masarykově univerzitě v Brně. Zajímá se o lidská práva, mezinárodní právo, politiku a diplomacii. Absolvovala stáž na Ministerstvu zahraničních věcí SR, či v kanceláři Michala Šimečku, předs-

dy strany Progresívne Slovensko. Její vášeň jsou všechny druhy umění, filosofie a literatura.

Jan Nevlída: Jan vystudoval Evropské právo a politiky EU na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. V současnosti se zabývá dotacemi v rámci strukturálních fondů EU. Kromě unijních politik se zajímá o evropskou integraci a o systém ochrany lidských práv na úrovni Evropské unie.

3) Mezinárodní politika, byznys a LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Bc. Michaela Stenzelová

Michaela vystudovala Právnickou fakultu MU a současně Mezinárodní vztahy a Evropská studia. Zajímá se o mezinárodní politiku, lidská práva, problematiku přeshraniční trestné činnosti a kybernetických hrozeb. Absolvovala stáže na Velvyslanectví ČR v Římě a Stálé misi ČR při OSN v New Yorku. Po dokončení studií působila jako OSN Dobrovolnice při Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu v Sarajevu.

Bc. Alžběta Dvořáková

Alžběta vystudovala Bezpečnostní a strategická studia a Mezinárodní vztahy na Masarykově univerzitě v Brně. V minulosti absolvovala stáž na Stálé misi ČR při OSN v New Yorku, kde se věnovala mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení. Je také úspěšnou absolventkou OBSE Scholarship for Peace and Security, který se zaměřoval na kontrolu zbrojení v kontextu konfliktů. Zajímá se o Pákistán a Afghánistán, odzbrojení a nešíření zbraní hromadného ničení.

Stážisté:

Le Minh Tam: Tami studuje čtvrtým rokem právo na Univerzitě Palackého. Absolvovala EVS rok v Německu v Tandem Regensburg. Během studia pracovala v advokátní a insolvenční kanceláři. Zajímá se o mezinárodní vztahy a lidská práva.

Mgr. Radek Tesař: Po nedávném dokončení práv na MU pracuje Radek jako asistent soudkyně prof. Ronovské na Ústavním soudu. Současně pokračuje v doktorském studiu na MU, kde se bude blíže věnovat civilnímu právu procesnímu, a to oddlužení. Zároveň jej ale baví i problematika lidských práv a mezinárodní právo soukromé.

Daniela Skácelíková: Daniela studuje politické a humanitní vědy na Sciences Po Paris, nyní tráví poslední rok bakalářského studia na Univerzitě v Oslu. Zajímá ji porušování lidských práv a jeho zdůvodňování a obhajování.

Da Bean Ye: Da Bean je studentkou 4. ročníku PF UK. Během svého studia absolvovala praxi na soudě a v současné době pracuje na pozici paralegal v advokátní kanceláři. Zajímá se o lidskoprávní problematiku a obchodní právo.

Karin Lišková: Karin studuje Mezinárodní vztahy a Bezpečnostní a strategická studia na Masarykově univerzitě v Brně a v současnosti pracuje na Krajském asistenčním centru pomoci Ukrajině. Zájem má především o český organizovaný zločin.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce:

Mgr. Lucie Nechvátalová, E.MA

Lucie vystudovala právo na Právnické fakultě MU a lidská práva a demokratizaci na EIUC v Benátkách a Université de Strasbourg. Stážovala v OSN, u ESLP a u veřejného ochránce práv. Působí na Nejvyšším správním soudě jako asistentka soudce. Věnuje se především evropskému systému ochrany lidských práv, konkrétně zákazu špatného zacházení, pozitivním povinnostem států a odškodňování.

Mgr. Jiří Novák

Jiří úspěšně dokončil magisterské studium na Právnické fakultě Masarykovy univerzity. Pracuje jako asistent dvou soudců Ústavního soudu. současně působí jako právní poradce v Bílém kruhu bezpečí. Věnuje se především prolínání trestního a ústavního práva v České republice se zaměřením na práva obětí trestné činnosti.

Stážisté:

Jakub Dubják: Jakub je studentem oboru Právo a právní věda společně s oborem Mezinárodněprávní obchodní studia na Masarykově univerzitě v Brně. Zájem má především o sféru veřejného práva. Rád se věnuje rekreačním sportům, vaření a je milovníkem čaje.

Barbora Headlandová: Barbora momentálně studuje Právnickou fakultu v Brně. Nejvíce jí to táhne do občanského práva, především rodinného, a do civilního práva procesního. Volný čas pak nejraději tráví v opěře nebo objevováním nových kaváren s přáteli.

Anna Pěničková: Anna je studentkou oboru Právo a právní věda na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V oboru se zaměřuje hlavně na problematiku genderové rovnosti a diskriminace. Je milovnicí umění, takže ve volném čase ráda chodí do divadla či galerie. Zároveň se sama věnuje malbě.

Denis Pauk: Denis studuje obor Právo a právní věda na Masarykově univerzitě v Brně. Zajímá se především o teorii práva, právní filosofii a empirické zkoumání práva. Ve volném čase hraje na kytaru nebo žongluje.

Editace a sazba Bulletinu

Bc. Alžběta Dvořáková

Alžběta vystudovala Bezpečnostní a strategická studia a Mezinárodní vztahy na Masarykově univerzitě v Brně. V minulosti absolvovala stáž na Stálé misi ČR při OSN v New Yorku, kde se věnovala mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení. Je také úspěšnou absolventkou OBSE Scholarship for Peace and Security, který se zaměřoval na kontrolu zbrojení v kontextu konfliktů. Zajímá se o Pákistán a Afghánistán, odzbrojení a nešíření zbraní hromadného ničení.

Jakub Dubják: Jakub je stážistou v české sekci. Kromě toho je i spolupracovníkem Centra pro lidská práva a demokracii a má na starosti sazbu Bulletinu lidských práv a Czech Human Rights Review.

www.centrumlidskaprava.cz